

Avrupa Birliği tarafından
finanse edilmektedir.

Erkekler Erkeklikler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2021-2024 Güncellemesi

2025

MURAT GÖÇ

Türkiye’de Katılımcı Demokrasinin Güçlendirilmesi: Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin İzlenmesi Projesi Faz III

Erkekler, Erkeklikler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği

**Haritalama ve İzleme Çalışması:
2021-2024 Güncellemesi**

Dr. Murat Göç

Mayıs 2025

CEİD YAYINLARI

Erkekler, Erkeklikler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Haritalama ve İzleme Çalışması 2021-2024 Güncellemesi

Kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

ISBN: 978-625-7666-42-8

Tel: 0 312 440 04 84

www.ceid.org.tr

www.ceidizler.ceid.org.tr

Kapak/İç Tasarım: Hasan Kürşat Akcan

Bu yayın Avrupa Birliği tarafından finanse edilmektedir. İçeriği yalnızca Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği sorumluluğundadır ve her zaman Avrupa Birliği’nin görüşlerini yansıtmaz.

Doç. Dr. MURAT GÖÇ Doktora derecesini Ege Üniversitesi Amerikan Kültürü ve Edebiyatı Bölümü’nden aldı. Halen Celal Bayar Üniversitesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü’nde öğretim üyesi olarak görev yapmaktadır. Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi kurucu üyesi, Masculinities Journal kurucu editörüdür. Erkekler ve erkeklikler konulu birçok panelde konuşmacı olarak yer almış, birçok atölye çalışması düzenlemiştir. Eleştirel erkeklik çalışmaları konusunda kendisini geliştirmeye gayret etmektedir.

İçindekiler

İçindekiler	5
Tablolar Listesi	6
Grafikler Listesi.....	6
Kısaltmalar Listesi.....	7
2020’den Bu Yana Ne Oldu?.....	8
Uluslararası Karar Verme Mekanizmalarındaki Gelişmeler.....	15
Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri	22
Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışmaları	30
Türkiye’de Mevcut Durum Analizi.....	41
Kamu Kurumlarının Değerlendirilmesi.....	41
Yerel Yönetimlerin Değerlendirilmesi.....	58
Veri Kaynaklarının Haritalanması	63
Türkiye’nin Mevcut Durumunun Veri Üzerinden Analiz Edilmesi	68

Tablolar Listesi

Tablo 1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) ..	42
Tablo 2. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028	47
Tablo 3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı	49
Tablo 4. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2023 Yılı Faaliyet Planı	51
Tablo 5. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı	53
Tablo 6. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı	55
Tablo 7. Büyükşehir Belediyeleri Yerel Eşitlik Eylem Planları	60

Grafikler Listesi

Grafik 1. Babaların Çocuk Bakımına Katkısı (Düzenli Yapılanlar)	63
Grafik 2. Erkeklerin Ev İşlerine Katılımı (Düzenli Yapılanlar)	64

Kısaltmalar Listesi

AÇEV	Anne Çocuk Eğitim Vakfı
ASHB	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı
BADEP	Baba Destek Programı
BM	Birleşmiş Milletler
BMGK	Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi
CEİD	Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği
CEYZE	Çocuk, Erken Yaşta ve Zorla Evlilik
CSÜS	Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı
CSW	Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu
ECD	Erken Çocukluk Gelişimi
EEİİ	Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi
IMAGES	Uluslararası Erkekler ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Anketi
GEAS	Cinsiyet Eşitliği Tutumları Araştırması
GEC	Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu
GEM	Eşitlikçi Erkekler Ölçeği
GREVIO	İstanbul Sözleşmesi Uzmanlar Grubu
HÜNEE	Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü
İBBS	İstatistiki Bölge Birimleri Sınırlandırması
İncel	İstemsiz Bekar
JSGA	Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi
KODA	Köy Öğretmenleri Dayanışma Ağı
MGTOW	Kendi Yoluna Giden Erkekler
MRA	Erkek Hakları Aktivistleri
MÜDEM	Mülteciler Derneği
SGDD-ASAM	Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği – Göçmen ve Mülteci Hizmetleri Merkezi
ŞÖNİM	Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü
SADAT	Uluslararası Savunma Danışmanlık İnşaat Sanayi ve Ticaret A.Ş.
STGM	Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
UEFA	Avrupa Futbol Federasyonları Birliği
UN	Birleşmiş Milletler
UNFPA	Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu
UNICEF	Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
VYA	Çok Erken Ergenlik
WGDAW	BM Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık Çalışma Grubu
YRG	Gençlik Referans Grubu

2020’den Bu Yana Ne Oldu?

Son yıllarda gerek dünyada gerekse de Türkiye’de yükselişe geçen muhafazakarlık, illiberal popülizm, rekabetçi otoriterlik ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin derinleşen ve giderek yapısal ve politik boyutları keskinleşen toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini toplumsal gündemin önemli bir parçası haline getirmiştir. Bir yandan da feminist ve kuir hareketin küresel düzeyde işbirliklerini artırmaya ve kazanımlarını koruma ve zaman da zaman da alan genişletme çabalarına tanık olduk. Bu sebeple de, eril anlayışın dönüşümünü ve restorasyonunu, eril tahakkümün billurlaşan ve muğlaklaşan sınırlarını, eril erkekliğin direniş ve çözülüş stratejilerini, değişen ve aynı kalan erkeklik pratiklerini anlamak için yerel dinamikleri olduğu kadar küresel dinamikleri de kesişimsel ve bütüncül bir bakış açısı ile okumanın önemli olduğunu düşünüyoruz.

Erkekler ve erkeklikleri tartışmanın ve erkeklikleri dönüştürmenin her yıl artan bir şekilde karşılık bulduğunu gözlemliyoruz. Bunun bir sebebi, bütün dünyada giderek yükselişe geçen yeni sağ/muhafazakar politik akımların, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine karşı önemli bir itirazı dillendirmesidir. Bu politik akımlar, geleneksel cinsiyet rollerini ve aile yapısını idealize ederek, kadınların toplumsal hayattaki aktif rolünü ve haklarını sınırlamaya yönelik söylemler ve politikalar üretmektedir. Eril politikaların ve ataerkil söylemlerin sert bir geri dönüşünü merkezine alan bu politik eğilim, sadece anaakım politik kurumlar ve devlet yönetimleri tarafından sahiplenilmedi. Aynı zamanda radikal bir azınlık olarak tanımlandıkları için günümüze değin pek dikkate alınmamış olan politik oluşumlar, sivil platformlar ve etkisi, sınırları aşan (ve sınır tanımayan) online topluluklar yolu ile üretilen ve yaygınlaştırılan bir ataerkil restorasyon talebi, son 10 yılın küresel politik tartışmalarına damga vurmuştur. Muhafazakar eril söylem, kadın hareketinin eşitlik mücadelesinin kazanımlarını tehdit ederken, toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin yeniden şekillenmesini zorunlu kılmaktadır. Donald Trump’ın yeniden ABD başkanı seçilmesi ile alevlenen eril restorasyon tartışmaları aslında bir süredir Avrupa ülkeleri ile Türkiye’nin de gündemindeydi. Kendine giderek daha çok taraftar bulan ve kurumsal politik yapılar üzerinde etkisini daha şiddetli

hissettiren toplumsal cinsiyet karşıtı politik söylem, kadınları ev işlerine ve çocuk bakımına yönlendiren, erkekleri ise ekonomik ve politik kamusal alanın bekçisi olarak konumlandıran geleneksel cinsiyet rollerini idealize ediyor, kadınların siyasal, ekonomik ve kültürel temsiliyetini sınırlandırıyor, özellikle üreme sağlığı, kürtaj hakkı, doğum kontrol ve cinsel sağlık hizmetlerine erişimi zorlaştırıyor, feminist eşitlik mücadelesini ve LGBTI+ haklarını şeytanlaştırarak hedef haline getiriyor ve eril şiddeti ve eril söylemi meşrulaştırarak yaygınlaştırıyordu. Küresel toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin ve eril restorasyon çabalarının etkisini artırmasında, özellikle son yıllarda şiddetlenen bölgesel silahlı çatışmalar ve bu çatışmaların Türkiye’ye ve Kıta Avrupa’sına yansımaları etkili olmuştur. Suriye’de silahlı çatışmaların tetiklediği güvenlik riskleri ve kitlesel göç ve iklim değişikliklerinin yanı sıra bölgesel çatışmalar sebebi ile Afrika’dan süregelen göç hareketleri, halihazırda Avrupa’daki politik ve toplumsal zemini kırılğan bir hale getirmişti. Ukrayna savaşı sonrası silahlı çatışmaların Avrupa Birliği’ne de sıçrama riski, savaşın Avrupa genelinde yol açtığı ekonomik sorunlar ve savaştan kaçan çok sayıda sığınmacının yol açtığı sorunlar ile bu kırılğanlıklar daha derinleşti. Tüm bunların üzerine İsrail’in Gazze’ye saldırısının yeniden alevlendirdiği dini ve politik gerilimler de özellikle İslamafobi temelli yabancı düşmanlığını ve militarizmi körükledi.

Covid-19 pandemisi, küresel çapta toplumsal, ekonomik ve siyasi sistemleri derinden etkilemiştir. Bu süreçte, toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri de daha görünür hale gelmiş ve derinleşmiştir. Pandemi, kadınların zaten eşitsiz konumda olduğu alanlarda yaşadıkları zorlukları daha da büyütmüş, mevcut eşitsizliklerin üzerine yeni sorunlar eklemiştir. Pandemi süresince kadınlar, hem ev işleri hem de bakım sorumlulukları konusunda daha büyük bir yük üstlenmişlerdir. Bu durum neticesinde, kadınların zaten görünmez olan bakım emeği daha yoğun bir şekilde göz ardı edilmiş, çalışma hayatına katılımları olumsuz etkilenmiş ve kadınların ekonomik bağımsızlıkları ve karar alma mekanizmalarına katılımı tehlikeye girmiştir. Kadınlar, erkeklerden daha yüksek oranda esnek çalışma koşullarında ve düşük ücretli işlerde çalıştıkları için, pandeminin yol açtığı ekonomik krize daha duyarlı hale gelmişlerdir. İşten çıkarılma oranları erkeklerden daha yüksek olan kadınlar, pandemi sürecinde erkeklere oranla daha büyük oranda ekonomik bağımsızlıklarını

yitirmişlerdir. Pandemi sürecinde toplumsal cinsiyet temelli şiddet, cinsel saldırı ve cinsel taciz vakalarında artış gözlemlenmiştir.¹ Gölge pandemi olarak da adlandırılan bu şiddet salgını, kadınların, şiddet uygulayan erkeklerden uzaklaşma imkanını sınırlamış ve şiddetin daha görünmez hale gelmesine neden olmuştur. Kadınların sağlık hizmetlerine erişimi, özellikle üreme sağlığı hizmetleri, pandemi sürecinde daha da zorlaşmıştır. Pandemi sürecinde zorlaşan eğitim koşulları en çok kız çocuklarının eğitime erişimini etkilemiş; artan çocuk, erken yaşta ve zorla evlilik sayıları kız çocuklarının eğitim, sağlık ve güvenlik gibi temel haklara erişimini kısıtlamıştır.

Pandemi, toplumsal cinsiyet rollerini ve beklentilerini yeniden şekillendirirken, erkekler de bu sürecin olumsuz etkilerine maruz kalmıştır. Öncelikle, pandemi, erkeklerin fiziksel ve zihinsel olarak güçlü, kendi ayakları üzerinde durabilen, bağımsız ve duygusal olarak dayanıklı bireyler olduğuna dair geleneksel algıları sarsmıştır. Pandemiye alışmadıkları bir biçimde mobiliteleri kısıtlanan ve evde daha çok vakit geçirmek zorunda kalan erkeklerin (pandeminin erkekler için getirdiği en yeni ve belki de zorlayıcı deneyim buydu), ev içi sorumluluklar ve bakım görevlerini paylaşması gerektiği yönündeki toplumsal beklentiler artmıştır. Erkekler bir yandan da işsizlik ve ekonomik güvensizlik riski ile karşı karşıya kaldılar ve sahip olduklarını vehmettikleri iktidarın en temel dayanağı olan ekonomik güçlerinin zayıflaması, erkeklik iktidarlarının da sorgulanmasını beraberinde getirmişti. Pandemi süresince sosyalleşme ve erkekliklerini pekiştirecek sosyalleşme imkanlarından mahrum kalan, işsizlik, ekonomik kaygılar, kendilerinin ya da aile bireylerinin sağlık sorunları yüzünden belirsizlik yaşayan erkeklerde yüksek oranlarda mental sağlık sorunları geliştiği kayda geçmiştir²³⁴. Pandemi öncesinde de fiziksel sağlıkları konusunda özenli olmayan erkekler, pandemi sırasında da önlem alma konusunda titiz davranmadılar ve kadınlara oranla daha çok hastalığa yakalanıp daha yüksek

¹ <https://news.harvard.edu/gazette/story/2022/06/shadow-pandemic-of-domestic-violence/> A global perspective reveals that domestic violence cases surged by 25% to 33% during the pandemic, often referred to as a "shadow pandemic" due to its pervasive nature across various countries

² Wilson MJ, Seidler ZE, Oliffe JL, et al. "Appreciate the Little Things": A Qualitative Survey of Men's Coping Strategies and Mental Health Impacts During the COVID-19 Pandemic. *American Journal of Men's Health*. 2022;16(3). doi:[10.1177/15579883221099794](https://doi.org/10.1177/15579883221099794)

³ Ellison JM, Semlow AR, Jaeger EC, Griffith DM. COVID-19 and MENtal Health: Addressing Men's Mental Health Needs in the Digital World. *American Journal of Men's Health*. 2021;15(4). doi:[10.1177/15579883211030021](https://doi.org/10.1177/15579883211030021)

⁴ Baker P, White A, Morgan R. Men's health: COVID-19 pandemic highlights need for overdue policy action. *Lancet*. 2020 Jun 20;395(10241):1886-1888. doi: 10.1016/S0140-6736(20)31303-9. PMID: 32563357; PMCID: PMC7836892

oranda yaşamlarını yitirdiler.⁵ Pandeminin belki de en çarpıcı ve uzun vadede etkisi olacak sonucu, otoriterleşmenin yaygınlaşması ve normalleşmesidir.⁶ Pandemi sürecinde bireylerin özgürlüklerin kısıtlanması ve sıkı gözetim sistemleriyle denetlenmesi, otoriter rejimlerin pandemiye bahane ederek olağanüstü yetkiler talep etmesi⁷ ve demokrasi dışı uygulamaları rutinleştirmesi otoriterlik eğilimi olan iktidarların önünü açmıştır. Ayrıca pandeminin yol açtığı içe kapanmanın kaçınılmaz olarak bir toplumsal paranoyaya dönüşmesi ve (cinsel azınlıklar da dahil olmak üzere) çeşitli azınlık gruplarına karşı düşmanlığı körüklemesi, pandemi sonrası dönemde çarpıcı bir yükselişe geçen eril restorasyonun zeminini hazırlamıştır.⁸ Pandeminin tetiklediği belirsizlik ve güvensizlik ortamı bir yandan da otoriterleşmeye verilen desteğin artmasına, anaakım politik sistem karşıtı marjinal grupların tabanını genişletmesine ve güç kazanmasına, eşitlik mücadelesinin elde ettiği kazanımların yitirilmesine ve eril otoriterliğin yerini sağlamlaştırmasına da neden oldu ⁹¹⁰¹¹¹²¹³.

Son yıllarda, dünya genelinde internet üzerinden örgütlenen "Incel" (involuntary celibate-istemsiz bekar) grupları da toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmalarında önemli bir yer edinmiştir. Incel, genellikle genç heteroseksüel erkeklerden oluşan, kadınlarla cinsel ve duygusal ilişki eksikliği nedeniyle hayal kırıklığına uğramış ve

⁵Ramírez-Soto MC, Ortega-Cáceres G, Arroyo-Hernández H. Sex differences in COVID-19 fatality rate and risk of death: An analysis in 73 countries, 2020-2021. *Infez Med.* 2021 Sep 10;29(3):402-407. doi: 10.53854/liim-2903-11. PMID: 35146345; PMCID: PMC8805484. We compared the infection fatality rate (IFR) in men vs. women and risk of death from COVID-19 by country. Of all cases in 73 countries, 42,933,757 were in women and 40,187,894 in men; 1,274,663 men and 971,899 women died. The IFR was higher in males (3.17%) than in women (2.26%). The IFR in males vs. females varied from country to country, and it was higher in men in Brazil, Yemen, Mexico, Ecuador, Scotland, Peru, Guatemala, North Macedonia and Afghanistan. Overall, men had a higher odd of death from COVID-19 (OR, 1.22; 95% CI, 1.13-1.32; =0.00001) and in 49 countries, compared to women. Men in Albania and Guatemala had twice the risk of death from COVID-19. Our findings show higher fatality rates among men than among women. These rates vary widely by country, and men have a higher odd of death from COVID-19

⁶ <https://pomeps.org/the-amplification-of-authoritarianism-in-the-age-of-covid-19> The Amplification of Authoritarianism in the Age of COVID-19 *Yasmina Abouzzohour, Harvard University*

⁷Aknur, Müge. "The Impact of Covid-19 on the Move towards Authoritarianism: The Case of Hungary" *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi* • Marmara University Journal of Political Science • Cilt 11, Sayı 2, Eylül 2023, ss. 328-345

⁸ Deason G, Dunn K. Authoritarianism and perceived threat from the novel coronavirus. *Int J Psychol.* 2022 Jun;57(3):341-351. doi: 10.1002/ijop.12836. Epub 2022 Feb 3. PMID: 35118658; PMCID: PMC9015636.

⁹<https://carnegieendowment.org/research/2020/11/how-the-coronavirus-risks-exacerbating-womens-political-exclusion?lang=en>

¹⁰<https://www.boell.de/en/2021/06/29/hard-won-progress-gender-equality-destroyed-impact-covid-19-crisis-women-and-lgbtq>

¹¹https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/06/the-impact-of-the-covid-19-pandemic-on-women-s-economic-vulnerabilities-in-the-mena_65bb6d62/04420ab6-en.pdf

¹²<https://apre.it/wp-content/uploads/2023/05/covid-19-impact-on-gender-equality-in-research-innovation-KI0323013ENN.pdf>

¹³ https://academic.oup.com/isr/article/26/4/viae041_1/7834944?login=false

bunun için de kadınları ve toplumu sorumlu tutan bireyleri tanımlar.¹⁴ İncel kültürüne göre, kadınlar erkeklerde genetik mirasla belirlenen belirli fiziksel ve karakter özelliklerine göre partnerlerini belirlerler ve bu seçimler nihayetinde erkekler arasında en üstte alfa erkeklerin en altta ise Incel’lerin bulunduğu katı bir sosyal hiyerarşinin oluşmasına yol açar. İronik bir şekilde, Incel’ler yalnızlıklarının ve sevgisizliklerinin kaynağı olarak bu katı sosyal hiyerarşiyi değil, kadınları hedef gösterir ve katıksız bir kadın düşmanlığını söylemlerinin merkezine yerleştirirler. Önceleri aile içinde istismar, ihmal, fiziksel ve/veya duygusal travmadan etkilenmiş ve depresyon ve anksiyete şikayetleri olan bir grup mutsuz genç şeklinde tanımlanarak önemsenmeyen Incel’ler, kadınlara yönelik silahlı saldırılar ve nefret suçları ile gündemi işgal etmeye başladılar. 1990’lı yıllarda yaygınlaşan MRA (Erkek Hakları Aktivistleri) ya da MGTOW (Kendi Yoluna Giden Erkekler) gibi kadın düşmanı erkek gruplarının aksine, Incel’lerin etkisi küresel çapta hissedilir hale gelmiştir. İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte daha fazla görünürlük kazanmış olan Incel’ler çeşitli çevrimiçi platformlarda örgütlenerek genç erkekleri etkilemeye başlamıştır. "Incel" örneği üzerinden çevrimiçi kadın düşmanlığını inceleyen çalışmalar, bu tür toplulukların cinsiyet, etnik köken, cinsel hiyerarşi ve toplumsal statü gibi faktörlere göre ayrımcı etiketlemeler yaptığını ortaya koymaktadır.

Küresel düzeyde etkisi hissedilen bu gelişmelerin yanı sıra, Türkiye’de 6-7 Şubat 2023 tarihlerinde meydana gelen yıkıcı depremler de toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama yönünde elde edinilmiş kazanımlarda bir gerilemeye ve ataerkil yapıların güçlenerek geri dönüşüne yol açmıştır. Türkiye zaten yıllardır depremler, sel baskınları, kitlesel göçler ve yoksulluk gibi farklı düzeyde afet koşullarında yaşayan bir ülkedir ve sürekli hale gelmiş yıkıcı afet koşullarından en çok kadınlar, kız çocukları ve LGBTI+lar etkilenmektedir. Türkiye’de deprem sonrası yapılan ilk değerlendirmeler de depremlerin kadınları ve kız çocuklarını derinden etkilediğini ve önceden var olan eşitsizliklerin daha da kötüleştiğini göstermektedir.¹⁵ Çok geniş bir bölgede etki gösteren ve eşine az rastlanır bir yıkıcı etkide bulunan depremler

¹⁴ <https://tr.euronews.com/2024/10/05/matrixten-dovus-kulubune-inceller-hakkinda-ne-biliyoruz>

¹⁵ https://eca.unwomen.org/sites/default/files/2023-07/her_aftermath_turkce-1.pdf

sonrasında kadınlar ve kız çocukları temel insani ihtiyaçlara¹⁶ (beslenme, barınma, eğitim, sağlık, güvenlik ve adalet¹⁷) erişimde sorun yaşarken, azalan hane bütçesi, yerinden olma, toplumsal destek ağlarının yok olması ve bakım yüklerindeki artışlarla da mücadele etmek zorunda kaldılar. Özellikle kırsal bölgelerde yaşayan, mülteci ve yaşlı kadınlar ile translar başta olmak üzere kadınlar ve kız çocuklarının deprem sonrası yardım ve yeniden yapılanma çalışmalarına erişiminde sorunlar yaşandı; bu durum da toplumsal cinsiyete duyarlı afet müdahalesi tartışmalarını beraberinde getirdi. Özellikle LGBTI+lar her zaman karşı karşıya kaldıkları ayrımcı muamelenin yanı sıra barınma, sağlık hizmetleri ve sosyal güvenliğe erişim ile çalışma hakkı gibi sorunlarla boğuşmak zorunda kaldılar.¹⁸ Afet sonrasında yaşanan ekonomik sıkıntılar ve güvenlik sorunları, halihazırda ciddi bir sorun olan çocuk, erken yaşta ve zorla evlilikler sorununu daha da ciddi boyutlara taşımıştır.¹⁹

Afetler kadınlar, kız çocukları ve LGBTI+ları olduğu kadar (farklı şekillerde ve derecelerde olsa da) erkekleri de toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri ile iç içe geçmiş bir şekilde etkilemiştir. Deprem sonrası ortaya çıkan ekonomik zorluklar, işsizlik ve ekonomik belirsizlik, erkeklerin geleneksel olarak yüklendikleri geçim sorumluluğunu daha da ağırlaştırarak psikolojik baskıyı artırmış, geleneksel erkeklik rollerine dair sorunları ortaya çıkarmıştır. Afet bölgelerindeki erkekler, ailelerini koruma yükümlülüğüne öncelik vererek, kendi ihtiyaçları ile fiziksel ve zihinsel iyi oluşlarını ikinci plana atma eğiliminde olmuşlardır ve risk davranışlarında artış görülmüştür. Deprem sonrası erkeklerin bağımlılık ve suç davranışlarının arttığı, farklı nedenlerle ailelerini terk ederek geri dönmedikleri, şiddet eğilimlerinin arttığı ve kendilerinin de sıklıkla şiddete maruz kaldığı da bilinmektedir²⁰. Tüm bu etkiler, afet sonrası dönemde erkeklerin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini ve bu rollerin yol açtığı olumsuz sonuçları yeniden değerlendirmelerine ve daha eşitlikçi bir toplum için çalışmaya teşvik edilmelerinin önemini de ortaya koymuştur.

¹⁶ <https://www.tog.org.tr/files/arastirmalar/depremde-genc-kadınlar-raporu.pdf>

¹⁷ <https://rm.coe.int/tur-2023-wa2j-deprem-bolgelerinde-toplumsal-cinsiyet-analizi/1680ae1fad>

¹⁸ <https://www.17mayis.org/images/publish/pdf/6-subat-depremlerinin-lgbti-lara-etkisi-10-10-2023.pdf>

¹⁹ <https://www.stgm.org.tr/sites/default/files/2024-10/coklu-krzler-caginda-cocuk-yasta-evlilikler-hizli-degerlendirme-raporu.pdf>

²⁰ <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2023-08/men-masculinities-and-humanitarian-settings-en.pdf>

Ancak öte yandan toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinde umutlanmamızı sağlayan gelişmeler de olmuştur. Feminist mücadele giderek küresel bir niteliğe bürünerek güç birliğini ve etki alanını artırmış, hem politik alanda hem de toplumsal alanda kazanımlarını sağlam bir zemine oturtmayı başarmıştır. Küresel hak mücadelesi dijital çağın gerekleri uyarınca çevirim-içi dayanışma ve savunuculuk ağları yolu ile gençlere ulaşmış ve onları da eşitlik mücadelesinin bir parçası haline getirmiştir. Geçmiş yıllarda eşitlik mücadelesine erkeklerin de dahil edilmesi çabaları merkezi ve yerel hükümetler, politika yapıcılar ve geniş tabanlı bir paydaş ağı tarafından tam olarak anlaşılmamış, kabullenilmemiş ve hatta dirençle karşılaşmıştı. Ancak uzun yıllar süren çabalar sonucunda, erkekler ile oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilmesi, uluslararası kuruluşların ve merkezi hükümetlerin gündemine yerleşmiş ve anaakım sosyal politikaların doğal bir bileşeni haline gelmiştir. Bugün dünyanın farklı bölgelerinde, özellikle de küresel Güney’de ve iklim krizleri, politik krizler ve silahlı çatışmalarla toplumsal düzenin yerle bir olduğu ve kadınların, LGBTI+ların ve erkeklerin eşitlik ve hak mücadelesinin tehdit altında olduğu bölgelerde faaliyete gösteren yüzlerce STK ve uluslararası dayanışma ağı bulunmaktadır.

Uluslararası Karar Verme Mekanizmalarındaki Gelişmeler

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Konseyi'nin 2017 tarih ve A/HRC/35/L.15 sayılı kararı, "Kadınlara Yönelik Şiddeti Ortadan Kaldırma Çabalarını Hızlandırma: Kadınlar ve Kız Çocuklarına Yönelik Tüm Şiddetin Önlenmesi ve Bunlara Müdahalede Erkeklerin ve Oğlan Çocuklarının Dahil Edilmesi" başlığını taşımaktadır. Karar, erkekler ve erkeklik üzerine bugüne kadar alınmış en ilerici politika çerçevelerinden biri olarak bilinir ve hükümetlerin, erkekleri ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama çabalarına dahil etme konusunda hesap verebilir olmasını sağlamayı amaçlamaktaydı. 15-16 Eylül 2020 tarihinde düzenlenen BM Olağan Genel Kurul’unda alınan UNW/2020/8 sayılı Karar da “erkeklerin [toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamadaki] rolünün ve erkekliğin [toplumsal] değişim sürecindeki önemine daha fazla odaklanma ihtiyacının, bir sonraki Stratejik Plan'da yansıtılması gerekli bir alan olarak” belirlenmesini kuvvetle önermişti. BM konseyleri ve farklı birimleri de belirlenen bu politikalar temelinde çalışmalarını sürdürdü ve erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çabalarına dahil edilmesini anaakımlaştırdı. BM kurullarının bu alanda aldığı önemli kararlar ve attığı önemli adımların bazıları şu şekilde sıralanabilir:

- 15-16 Şubat 2021 tarih ve UNW/2021/1 sayılı BMGK Kararı ise UN Women’ın ayrımcı yapılar ve toplumsal normlarla mücadele ederken, erkekleri ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği, cinsel ve üreme sağlığı ile insan hakları konularında harekete geçmeye teşvik edecek çalışmalar yürüteceğini ifade eder.
- “Kadınların ve kız çocuklarının üstlendiği aşırı yük olan ücretsiz bakım ve ev işlerini tanımlamak, azaltmak ve sorumlulukları yeniden dağıtmak için, iş ve aile yaşamının uzlaştırılmasını, kadınlar ve erkekler arasındaki sorumlulukların eşit paylaşımını ve babalar ve bakım sağlayıcılar olarak erkeklerin bakım ve ev işleri ile ilgili sorumluluklarını eşit şekilde üstlenmelerini teşvik ederek uygun tüm önlemleri almak” da 15-26 Mart 2021 tarih ve E/2021/27-E/CN.6/2021/14 sayılı CSW raporunda yer alır

- 14-15 Eylül 2021 tarih ve UNW/2021/9 numaralı BM Genel Kurul Kararı, toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlendirilmesi için hazırlanmış olan uluslararası yasal çerçevelerin ve politika belgelerinin uygulanması konusunda BM üyelerini sorumlu tutar ve bu doğrultuda destek alanını genişletmek için farklı kuşaklardan erkekler ve oğlan çocukları ile birlikte çalışılacağını kayda geçirir.
- 8 Ekim 2021 tarih ve A/HRC/RES/48/6 ve A/HRC/RES/48/12 sayılı İnsan Hakları Konseyi kararları, özellikle Covid-19 pandemisi sırasında artış gösteren çocuk, erken yaşta ve zorla evlilik vakaları ile ilgili olarak “toplumun tüm üyelerinin, aileler, toplumlar ve dini, geleneksel ve topluluk liderleri, erkekler ve oğlan çocuklarının, çocuk, erken yaşta ve zorla evlilik de dahil olmak üzere cinsel ve cinsiyete dayalı şiddeti sürdüren ayrımcı sosyal normları dönüştürmeye ve cinsiyet eşitsizliğiyle mücadele etmeye katkıda bulunabileceğinin” altını çizer ve “devletleri, erkekleri ve oğlan çocuklarını, cinsiyet eşitliği için olumlu rol modeller olmaya, saygılı ilişkileri teşvik etmeye ve zorla evlilik gibi kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddet biçimini ve zararlı uygulamaları kınamaya ve bunlardan kaçınmaya, ayrıca şiddete maruz bırakılanlar ve toplumun tamamı için şiddetin zararlı etkilerini erkekler ve oğlan çocuklarının anlamalarını sağlamaya, böylece cinsiyetçi kalıpları ve ataerkil erkeklik, cinsiyetçilik ve kadın düşmanlığı gibi olumsuz sosyal normları sürdüren davranışlar da dahil olmak üzere, davranışlarından sorumlu olmalarını ve hesap vermeye hazır olmalarını, cinsel ve üreme davranışlarından, bakım ve ev işleri ile ilgili sorumlulukların eşit şekilde paylaşılmasından ve aile kaynakları ve fırsatlarına eşit erişimden sorumlu olmalarını teşvik etmeye ve desteklemeye teşvik eder.” Aynı ifadeler 13 Temmuz 2023 tarih ve A/HRC/RES/53/23 sayılı İnsan Hakları Konseyi kararında da tekrarlanarak bir kez daha vurgulanır.
- Yine 8 Ekim 2021 tarih ve İnsan Hakları Konseyi Kararı, “devletleri, kız çocukları ve genç kadınların karşılaştığı zorlukların yanı sıra, çocuk, erken yaşta ve zorla evlilik de dahil olmak üzere, kız çocukları ve genç kadınlara yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddeti sürdüren cinsiyetçi kalıpları ve sosyal gelişmeyi engelleyen kadın ve erkeklerin kalıplaşmış rollerini ele almak

üzere, kadınların güçlendirilmesi ve cinsiyet eşitliği taahhüdünü ve tüm kadınlar ve kız çocuklarının insan haklarını yeniden teyit etmeye ve bu bağlamda, cinsel ve üreme davranışları da dahil olmak üzere, erkeklerin ve oğlan çocuklarının kendi davranışları konusunda sorumluluk almalarını sağlamak, eğitmek ve desteklemeye” davet etmektedir.

- BM Genel Kurulu’nun 6 Ocak 2022 tarihli 23. özel oturumunun A/RES/76/142 numaralı Sonuç Bildirgesi’nde şu tespitler yer alır:

“Devletlerin kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü şiddeti önlemek ve bunlarla mücadele etmek, mağdurlara koruma sağlamak ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddetin faillerini soruşturmak, kovuşturmak ve cezalandırmak için gereken özeni gösterme yükümlülüğü olduğunu ve aksi takdirde insan haklarını ve temel özgürlüklerini ihlal ettiğini ve bunlardan yararlanmalarını engellediğini veya geçersiz kıldığını yeniden teyit eder, Hükümetleri kadınlara ve kız çocuklarına yönelik şiddeti ortadan kaldırmak için yasalar ve stratejiler hazırlamaya ve uygulamaya çağırır, erkekleri ve oğlan çocukları her türlü şiddetin önlenmesi ve ortadan kaldırılmasında aktif rol almaya teşvik eder ve destekler, şiddetin kız çocuklarına, oğlan çocuklarına, kadınlara ve erkeklere nasıl zarar verdiği ve toplumsal cinsiyet eşitliğini nasıl baltaladığı konusunda erkekler ve oğlan çocukları arasında daha fazla anlayışı teşvik eder, tüm aktörleri kadına yönelik her türlü şiddete karşı seslerini yükseltmeye teşvik eder”

- 16 Aralık 2021 tarih ve A/RES/76/137 ve A/RES/76/146 sayılı, 15 Aralık 2022 tarih ve A/RES/77/202 sayılı kararları gibi 19 Aralık 2023 tarih ve A/RES/78/182 sayılı BM Genel Kurul kararları da erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımına dikkat çeker ve “erkeklerin ve oğlan çocuklarının, değişimin aktörleri ve faydalanıcıları olarak, cinsiyet eşitliğinin sağlanmasında ve tüm kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesinde ve kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türlü ayrımcılık ve şiddet biçiminin ortadan kaldırılmasında, müttefik olarak tam olarak katılımlarının önemini kabul eder”. 17 Mart 2023 ve 11-27 Mart 2024 tarihli CSW toplantılarında bu ifadeler kapsamı genişletilerek tekrar edilir ve “erkekleri ve oğlan çocuklarını, değişimin aktörleri ve faydalanıcıları olarak, kadınlar ve kız çocuklarının ekonomik güçlenmeleri de dahil olmak üzere cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve temel hak ve özgürlüklerine saygı gösterilmesinde, stratejik ortaklar ve müttefikler olarak tam olarak dahil

etmek; cinsiyet eşitsizliğinin kökenindeki nedenleri, örneğin eşitsiz güç ilişkilerini anlamak ve ele almak; kadınlar ve erkekler arasındaki bakım ve ev işleri ile ilgili sorumlulukların eşit paylaşımı da dahil olmak üzere, erkeklerin ve oğlan çocuklarının rollerini ve sorumluluklarını ele alan ulusal politikalar ve programlar tasarlamak ve uygulamak; HIV/AIDS'e karşı kadınların ve kız çocuklarının kırılganlığını azaltmak için erkeklerin ve oğlan çocuklarının tam olarak dahil olmasını sağlamak; ve tüm devletlerin, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesi için önemli bir strateji olarak, erkekler ve oğlan çocuklarıyla ortaklık kurarak, kadınlar ve kız çocukları için adil ve eşitlikçi bir dünya sağlamasını temin etmek” temel hedef olarak belirlenir.

- UN Women’ın 12-13 Şubat 2024 tarihli yönetim kurulu toplantısında, “üye ülkelerin cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratma girişimlerine erkekleri ve oğlan çocuklarını cinsiyet eşitliği müttefikleri olarak dahil etmenin önemi” vurgulanmış ve bunun üzerine, “Cinsiyet Eşitliği Tutumları Araştırması” (GEAS) adlı 20 ülkeyi kapsayan bir anket uygulamak için yapılan bir işbirliğini paylaşmıştır.
- 11-22 Mart 2024 tarihli CSW toplantısında alınan karar (E/CN.6/2024/L.3), özellikle kadın yoksulluğu sorununun çözümünde erkeklerin de sorumluluk almasına vurgu yapar; “cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesinde, yoksulluğu azaltmada ve cinsiyete duyarlı bir yaklaşımla kurumları güçlendirmede ve finansmanı sağlamada erkeklerin ve oğlan çocuklarının, değişimin aktörleri ve faydalanıcıları olarak stratejik bir ortak ve müttefik kabul edilmesinin önemini kabul eder; bu amaçla, kadınlara ve kız çocuklarına yönelik ayrımcılığı körükleyen cinsiyetçi kalıpları, cinsiyetçilik ve olumsuz sosyal normları ortadan kaldırmak için” mücadele edilmesi yönünde bir çağrıya öncülük eder.
- İnsan Hakları Konseyi’nin 12 Temmuz 2024 ve A/HRC/RES/56/22 sayılı Karar’ı da kadın yoksulluğunun yıkıcı sonuçlarına ve erkeklerin ve oğlan çocuklarının çözüm süreçlerine dahil edilmesinin öneminin altını çizer. Konsey kararı “üye devletlerin, yoksulluk ve her boyutu ile eşitsizlikle mücadele etmek için mevcut kanunlar, stratejiler, politikalar ve yürürlükteki önlemlerde ortaya

çıkan sistemik ayrımcılığı tanımlaması ve ele alması gerektiğini; erkeklerin ve oğlan çocuklarının, cinsiyet eşitliğinin sağlanması ve tüm kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesinde ve yaşamları boyunca insan hakları ve temel özgürlüklerine saygı duyulması, korunması ve gerçekleştirilmesinde, nesiller boyu süren ayrımcılık ve yoksulluk döngülerini kırmak için stratejik ortaklar, müttefikler, değişimin aktörleri ve faydalanıcıları olarak tam katılımının önemini”, kadın yoksulluğunu önlemek ve temel hak ve özgürlükleri garanti altına almak için tasarlanacak uzun vadeli ve kapsamlı programlarda “erkekleri ve oğlan çocuklarını da içeren uzun vadeli farkındalık yaratma girişimlerinin” yaratacağı etkiyi hatırlatır.

- UN Women 2022-2025 Stratejik Plan belgesi “cinsiyet eşitliği konusunda ilerlemeyi engelleyen temel yapısal engelleri ve ayrımcı uygulamaları ele almak için tüm aktörlere” çağrıda bulunmuştur. UN Women, eşitsizliğin kökensel nedenlerini ele almak ve daha kapsamlı sistem değişikliklerini yürürlüğe koymak için özellikle erkekleri ve oğlan çocuklarını da içeren bir farkındalık ve toplumsal normların dönüşümü hareketini temel almaktadır. Bu hareketin temelinde çok paydaşlı stratejiler, platformlar ve diyaloglar yolu ile eşitlik mücadelesini geniş tabanlı bir desteğe kavuşturmak, bu bağlamda da özellikle erkekleri ve oğlan çocukları toplumsal eşitlik mücadelesinin doğal ortakları ve faydalanıcıları olarak mücadeleye ortak etmek yer almaktadır. Bu bağlamda, Stratejik Plan’ın işaret ettiği tematik alanlar arasında erkekleri ve oğlan çocuklarını da toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dahil ederek olumlu toplumsal normların yaygınlaştırılması, erkeklerin ve oğlan çocuklarının da toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamada sorumluluk alarak erkeklik algı ve pratiklerini dönüştürmelerine yardımcı olacak programların ve düzenlemelerin uygulamaya konması önerilmektedir. Stratejik Plan belgesine göre, UN Women “cinsiyet eşitsizliğinin temelinde yatan eşitsiz güç ilişkilerini ve ayrımcı sosyal normlar ile davranışları ve uygulamaları dönüştürmek, cinsiyet eşitliğini ve kadınların güçlenmesini teşvik edenleri güçlendirmek için entegre bir yaklaşım benimseyecektir. Bu bağlamda, olumlu sosyal değişim için seferberlik yaratmak ve ortaklar arasında cinsiyet eşitliği konusunda daha güçlü bir

sahiplenme oluşturmak için çeşitli ortaklıklarını kullanacak, ... topluluk düzeyinde gönüllülüğü destekleyerek, HeForShe gibi yüksek profilli kampanyalar aracılığıyla ve aynı zamanda etkin programlar yoluyla, erkekleri ve oğlan çocuklarını cinsiyet eşitliği ve kadınların güçlenmesi için müttefikler olarak toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dahil ederek gençlerin temel becerilerini geliştirecektir. UN Women ayrıca saygılı, adil ve şiddet içermeyen ilişkileri teşvik etmeyi, tüm Kadınlara Yönelik Şiddet biçimlerinin kabul edilebilirliğini azaltmayı ve erkeklerin sorumlu ebeveynlik ve bakım işlerinde ve ev işlerinde sorumluluk paylaşımına katılımını da desteklemeyi önerir.

Avrupa Konseyi Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Komisyonu’nun (GEC) 16-18 Kasım 2022 tarihinde düzenlediği 22. Toplantıda, erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddetle mücadele politikalarındaki yeri hakkında bir rehber metin hazırlanmasını tavsiye etme kararı verilmişti.²¹ Bu bağlamda Petra Stienen tarafından hazırlanan ve 6 Ocak 2023 tarihinde 15678 dosya numarası ile Avrupa Konseyi’ne sunulan *The Role and Responsibility of Men And Boys in Stopping Gender-Based Violence against Women And Girls* (Erkeklerin ve Oğlan Çocuklarının Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Toplumsal Cinsiyet Temelli Şiddeti Önlemedeki Rolü ve Sorumluluğu) başlıklı rapor, bu güncelleme raporunun kapsadığı dönemde Avrupa Konseyi’nin bu alanda yayınladığı tek rapordur.²² Söz konusu rapor, erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dahil edilmesinin önemini vurgularken, İstanbul Sözleşmesi’ne atıf yapar ve “İstanbul Sözleşmesi’nin taslak hazırlama sürecinde, kadınlara yönelik şiddet ve aile içi şiddet önleme ve bunlarla mücadelede erkeklere ve oğlan çocuklarına aktif bir rol verilmesi gerektiği konusunda güçlü bir fikir birliği” olduğunu hatırlatır. Raporda ayrıca GREVIO’nun izleme çalışmalarında özellikle erkeklerin rolü, farkındalık yaratma faaliyetleri ve programlarını (her ne kadar sınırlı veri bulunmuş olsa da) kayıt altına aldığına dikkat çekmiştir. Bu noktada da, Avrupa’da etkisini artıran toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı hareketin politik söyleme hakim olduğu toplumlarda erkeklerin toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti

²¹<https://rm.coe.int/gender-equality-commission-gec-22nd-meeting-16-18-november-2022-abridg/1680a9157f>

²²<https://pace.coe.int/pdf/7c4b85cdfb0862f051407b3507ca86a522b53fad7169e0222e9932570340df90?title=Doc.%2015678.pdf>

önleme ve bunlarla mücadeledeki rolünü kabul etmenin zor görüldüğü ifade edilir. Bu rapor temelinde ortaya çıkan tartışmaları derinleştirmek üzere Avrupa Konseyi 27-27 Nisan 2023 tarihinde Strasbourg’da, erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınlara yönelik şiddetle mücadele politikalarındaki rolüne odaklanan bir konferans düzenledi.²³ Erkeklerin ruh sağlığı ve refahı, başarı ve eğitimden ev içi sorumluluklara ve bakım sorumluluklarına eşit katılıma ve işgücü piyasasındaki cinsiyete dayalı ayrımcılığa kadar, erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğiyle ilgili konulardaki rolüne dair sorunların ve çözüm önerilerinin tartışıldığı toplantıda, erkeklerin ve oğlan çocuklarının bu konulardaki rolü ve yeri üzerine yeni ve etkin stratejilere duyulan ihtiyacın altı çizilmiştir.

²³ <https://www.coe.int/en/web/genderequality/conference-on-men-and-boys-in-gender-equality-policies>

Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşlarının Faaliyetleri

Küresel ölçekte erkeklere ve oğlan çocuklarına yönelik çalışmalar yapan Promundo, 2022 yılında ismini Equimundo olarak değiştirdi ve Birleşmiş Milletler’in farklı birimleri, uluslararası ve ulusal örgütlerle ortaklaşa yürüttükleri kapsamlı saha çalışmalarını, bu isimle yürütmeye devam etti. Equimundo son yıllarda çalışmalarını öncelikli olarak erkeklerin ev içi sorumluluklarına ve bakım emeğine katılımı, Covid - 19 pandemisi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine etkisi ve çevirim içi erkek toplulukları yolu ile genç erkekler arasında yaygınlaşan şiddet odağında yürütmüştür.

Equimundo Covid - 19 pandemisinin yol açtığı bakım sorumlulukları krizinin çözümüne katkı sunmak ve erkekleri ilgili babalık pratiklerini yerine getirmeye teşvik etmek amacı ile 2011 yılından bu yana uyguladığı Program P başlıklı programı, daha yaygın ve etkin bir şekilde uygulamaya başlamıştır. Ana yürütücülüğünü Equimundo ve MenCare’in yaptığı ve UN birimleri ve yerel örgütler tarafından desteklenen Program P, 0-5 yaş arası çocukların ebeveynlerini hedefleyen, cinsiyet rolleri etrafında oluşmuş zararlı toplumsal inançları ve normları sorgulamaya teşvik eden, erkeklerin geleneksel babalık rollerini dönüştürmeyi ve bakım sorumluluklarını üstlenmelerine destek olan bir müdahale programıdır. 2023 yılında yayınlanan faaliyet raporuna göre²⁴, Program P, küresel Güney ağırlıklı olarak birçok ülkede başarı ile uygulanmış ve ebeveynler, kamu ve STK temsilcileri, öğretmenler, sosyal hizmet uzmanları ve psikologların da arasında bulunduğu yaklaşık 125.000 faydalanıcıya ulaşmıştır. Program P, özellikle Covid - 19 pandemisi sırasında ekonomik sorunlar, işsizlik riski ve sağlık güvencesi gibi sorunlarla baş etmeye çalışan ebeveynlere psikososyal destek sunduğu gibi özellikle erkekleri ev içi sorumlulukları ve bakım sorumluluklarını üstlenmeye ve kadına yönelik şiddet de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dair sorunlara karşı daha duyarlı olmaya ve çözüm yolunda katkı sunmaya yöneltmiştir. Avusturya, Litvanya, Senegal, Bangladeş, Haiti, Portekiz, Bolivya, Lübnan, Nikaragua’nın da dahil olduğu 30’dan fazla ülkede uygulanan programın çıktılarına dair hazırlanan başka bir rapor,

²⁴

<https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2023/08/PROGRAM-P-PROGRAM-SUMMARY.pdf>

programın farklı kültürlere uyarlamasında izlenen stratejileri, karşılaşılan zorlukları ve programın başarısına etki eden faktörleri ayrıntılı bir şekilde belgelemiştir.²⁵ Equimundo’nun düzenli olarak yayınladığı State of the World’s Fathers raporunda da öncelikli olarak kriz dönemlerinde babalık rollerinin dönüşümü ve erkeklerin bakım sorumluluklarını üstlenmesi yönünde teşvik edilmesine vurgu yapmıştır²⁶. Equimundo, ayrıca Plan International isimli uluslararası bir STK’nın geliştirmiş olduğu Erken Çocukluk Gelişimi (Early Childhood Development-ECD) programını başarıyla uygulamıştır. ECD programı erkekleri, erken çocukluk döneminde bakım verme sorumluluklarına dahil etmekle kalmıyor aynı zamanda sağlık personeline ve destekleyici uzmanlara yönelik eğitimlerle de babaların bakım verme süreçlerine katılımını hızlandırmak için kurumsal dönüşümü hedefliyordu.²⁸

Equimundo’nun IMAGES çalışmasının kapsamı, yeni ülkelerin de dahil olması ile genişletildi ve derinleştirildi. IMAGES çalışmalarına dair 2022 tarihli değerlendirme ve izleme raporunda, özellikle Covid - 19 pandemisinin toplumsal cinsiyet eşitliğine etkisinin ve kadına yönelik şiddet de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyete dair sorunların çözümünde erkeklerin de sürece katılmasının önemini altı çizilmişti.²⁹ Bu rapora ek olarak, Gary Barker, Stephen Burrell ve Sandy Ruxton’ın Equimundo verilerine referansla derledikleri bir makale de, Covid - 19 pandemisinin erkeklere ve erkeklik pratiklerine etkisine dair son derece değerli bir özet sunmaktadır.³⁰ Equimundo’nun Making the Connections (Bağlantıları Kurmak) başlıklı rapor dizisi kapsamında COVID pandemisi ve erkeklik arasındaki bağlantıyı inceleyen bir rapor da yayınlanmıştır.³¹ Covid’in erkeklerin fiziksel ve ruhsal sağlığı üzerindeki etkilerini, Covid önlemleri karşısındaki tavırlarını ve erkeklik ile kamu sağlığı çalışmalarını irdeleyen bir giriş bölümüne sahip olan rapor, bu girişin ardından pandemi süresince artan toplumsal cinsiyet temelli şiddet ve şiddeti önleme stratejilerinin tartışıldığı ve ev içi sorumluluklar ile bakım emeğinin paylaşımına dair sorunların ele alındığı bölümlerle devam etmektedir. Raporun ilerleyen bölümlerinde Covid’in ekonomiye, siyasete ve insan hakları uygulamalarına dair etkilerinin tartışıldığı ve

²⁵ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2023/07/Program-P-Practitioner-FullReport.pdf>

²⁶ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2023/07/State-of-the-Worlds-Fathers-2023.pdf>

²⁷ <https://www.equimundo.org/resources/state-of-americas-fathers/>

²⁸ https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2021/09/GLO-Mens_engagement_ECD-IO-Final-Eng-May21.pdf

²⁹ https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2022/06/IMAGES-Headlines_2022.pdf

³⁰ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2022/06/COVID-19-and-Masculinities.pdf>

³¹ https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2020/09/BLS20254_PRO_Masculinities_COVID19_WEB_005.1.pdf

geleneksel erkeklik algı ve pratiklerinin Covid etkisi ile bu alanlarda nasıl dönüştüğünün altı çizilir. Rapor boyunca her bölümde bilimsel çalışmaların yanı sıra erkeklere ve oğlan çocuklarına yönelik saha çalışmalarına ve iyi örneklerle de yer verilmiştir. Bu iyi örnekler arasında, Equimundo’nun Covid - 19 pandemisi sırasında Malawi’de UNICEF’in desteği ile erken ergenlik dönemindeki oğlan çocuklarla toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti ve duygusal becerilerini yönetmeyi konuştuğu the Very Young Adolescence (VYA) 2.0 programı dikkat çekici bir çalışma olarak kayda geçmektedir.³² Covid - 19 pandemisi sırasında kesintiye uğrayan saha çalışmalarını çevirim içi ortamda sürdürmeye çalışmak ve hedef kitle ile faydalanıcılara ulaşmak, birçok STK’nın birincil önceliği olmuştur. Equimundo saha çalışmalarını çevirim içi ortamda sürdürmek isteyen STK’lara yönelik olarak kısa bir rehber yayınladı ve online savunuculuk etkinlikleri planlamak için izlenmesi gereken temel prensipleri sıraladı. Bu rehber, çevirim içi savunuculuk etkinliklerine erkeklerin de katılımını önceleyen bir bakış açısı ile hazırlanmış; gerçekçi ve uygulanabilir stratejiler ile püf noktalara vurgu yapmıştı.³³

Equimundo, 2021 yılının sonlarına doğru, 12 ülkede uygulanmakta olan ve öncelikle genç erkeklere ulaşmayı hedefleyen Program H kampanyasının bir değerlendirmesini paylaşmıştı.³⁴ Program H, temel olarak genç erkekler arasında tutum ve davranış değişikliğini teşvik eden grup etkinliklerini içeren dönüştürücü bir eğitim müfredatı, gençler tarafından yönetilen, erkek ve kadın olmanın ne anlama geldiğine ilişkin topluluk normlarını değiştirmeyi amaçlayan topluluk kampanyaları ve genç erkeklerle kadınların müdahaleler sonucunda cinsiyet tutumlarını ne ölçüde değiştirdiğini ölçmeyi amaçlayan, kültürel açıdan uygun, geçerlilik testinden geçirilmiş bir değerlendirme modeli (Eşitlikçi Erkekler veya GEM Ölçeği) gibi bölümlerden oluşur. Değerlendirme raporunda programın uygulandığı ülkelerde genç erkekler arasında toplumsal cinsiyet eşitliğine ve geleneksel erkeklik rollerinin dönüşümüne dair olumlu yönde bir farkındalık oluştuğu, program sürdürülebilir etkinliklerle desteklendiğinde davranış değişikliğine yol açtığı ve programın farklı kültürel ortamlara uyarlanabilir

³² https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2020/10/Learning-Brief-25_Sep_2020-1.pdf

³³ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2022/06/Virtual-Programs-to-Advance-Gender-Equality.pdf>

³⁴ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2021/11/Program-H-Eva.-Report-2.-September-2021.pdf>

olmasının, programın en güçlü yanı olduğu ifade edilmiştir. Ancak rapor özellikle son yıllarda genç erkekler arasında yayılma eğilimi gösteren gündelik şiddet davranışlarının ve çevirim içi erkek örgütlenmelerinin cinsiyetçi doğasının olası yıkıcı sonuçlarına da dikkat çekmiştir. Equimundo’nun yakın tarihli bir raporu ise çevirim içi erkek topluluklarında hızla yaygınlaşan ve bir eşitlik sorunundan bir güvenlik sorununa evrilen sanal erkek dünyası (manosphere) kavramına odaklanır. Rapor, genç erkeklerin ve oğlan çocuklarının hangi nedenlerle çevirim içi erkek topluluklarına katıldıklarını, online erkek topluluklarının hangi stratejiler ve söylemsel araçlarla erkek üstünlüğü fikrini yaygınlaştırdığını ve farklı formlarda erkek şiddetini nasıl ussallaştırdığını ayrıntılı bir şekilde analiz eder.³⁵ Sanal erkek dünyası (manosphere) kavramına dair oldukça kapsamlı bir çalışma ise 2020 tarihli *Masculinities and Preventing Violent Extremism* başlıklı Equimundo raporudur. Bu rapor bireysel seviyede, aile ve çevre seviyesinde ve yapısal seviyede olmak üzere üç ayrı katmanda erkeklerin aşırılıkçı politik gruplara dahil olma ve şiddet içeren politik eylemleri gerçekleştirmelerinin ardında yatan faktörleri inceler.³⁶ Rapor, şiddet önleme alanında faaliyet gösteren önemli kuruluşların, çalışmalarında cinsiyet ve erkeklik kavramlarını nasıl ele aldıklarını ve mevcut boşlukları incelemek amacıyla beş araştırmacı ve uygulayıcıyla yapılan bireysel görüşmeler ve bu alanda yayınlanan önemli akademik çalışmaların kapsamlı bir taramasından oluşur. Rapor, aşırılıkçı şiddet ve geleneksel erkeklik algıları ve pratikleri arasındaki bağlantıyı ayrıntılı bir şekilde ortaya koyar ve aşırılıkçı şiddetle mücadele eden ve başarılı sonuçlara oluşmuş programlardan örnekleri bir araya getirir. Equimundo ayrıca 2021 yılında yayınladığı bir raporda bilgisayar oyunları ve çevirim içi oyun topluluklarını odağına alan bir çalışmanın sonuçlarını yayınladı.³⁷ Rapor özellikle bilgisayar oyunlarında toplumsal cinsiyet rollerinin temsilini örnekleri ile inceliyor ve bir eril sosyalleşme alanı olarak online oyun topluluklarında cinsiyetçi erkeklik söylemlerinin ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin nasıl yaygınlaştığını tartışıyordu.

³⁵ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2024/06/Manosphere-Rewired.pdf>

³⁶ https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2020/07/BLS20227_PRO_Violent_Extremism_006.pdf

³⁷ <https://www.equimundo.org/wp-content/uploads/2021/11/GDI-and-Promundo-masculinities-and-gaming-study-2021-FINAL-1.pdf>

Küresel çapta eşitlikçi erkeklik rollerini yaygınlaştırmak için çalışan başka bir çatı örgüt olan MenEngage saha çalışmalarını yaygınlaştırmak ve kurumsal kapasitesini ve etkililiğini güçlendirmek amacıyla yerel ve uluslararası örgütlerle işbirliklerini artırmaya, bilimsel ve saha çalışmalarına destek vermeye, merkezi ve yerel hükümetlerle temaslarını geliştirerek erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği çabalarına dahil edilmesi çalışmalarını anaakımlaştırmaya ve özellikle genç erkeklerle ulaşmak için sosyal medyayı ve diğer iletişim kanallarını etkili bir şekilde kullanmaya odaklanmıştır. Bu bağlamda, MenEngage, öncelikli olarak genç erkekleri ve erkek çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği, kadın hakları, LGBTI+ hakları, erkeklikler, ataerkillik, erkek ayrıcalıkları ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin kök nedenlerini ele alma tartışmalarına dahil etmede etkili olduğu kanıtlanmış yaklaşımları ve mesajları bir araya getiren ve sosyal medya üzerinden paylaşan #HowtoTalkwithMen (#ErkeklerleNasılKonuşulur) kampanyasını başlattı. Bunun yanı sıra, eleştirel bir bakış açısı ile erkekliklerin ve ataerkinin yeniden tanımlanması, erkekler ve oğlan çocuklarının kadına yönelik şiddeti sona erdirmeye çabalarına dahil edilmesi, babalık programları, erkeklerin sorumluluk alarak kadın mücadelesine destek olması, erkek müttefikliği, sosyal değişim için kişisel dönüşüm programları, inanç liderleriyle bir arada çalışma, feminist temelde bir sistem değişikliğini destekleyen erkekler, dijital alanda ataerkil erkekliklerin ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin kökünü kurutmak, medyada ataerkil yapılanmayı açığa çıkarmak, güvenli ve yasal kürtaj hakkı konusunda erkeklerin harekete geçmesi de dahil olmak üzere çeşitli konularda uzmanlarla bir çok çevrimiçi ve yüz yüze küresel diyalog toplantısı düzenlenmiştir. MenEngage YouTube kanalında İngilizce, İspanyolca ve Fransızca dillerinde, erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilmesi, cinsiyetçi erkeklik ideolojisinin geri dönüşü, iklim, ev içi sorumluluklar ve bakım sorumlulukları, militarizm ve barış çalışmaları gibi temalarda kısa videolar ve filmler yayınlandı. MenEngage, üyeleriyle birlikte bu çalışmaları geniş katılımlı bir kampanya ile desteklemek hedefiyle, Cinsiyetçi Erkekliğin Geri Dönüşü Hareketi ile Mücadele girişimini başlattı. Üyelerin ve bölgesel ağların geri bildirimleri temelinde bölgesel ve ülkesel düzeyde toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı güçlerin etkisini haritalamak ve ataerkil geri tepmeyi bozmak için olası stratejik eylemleri belirlemek amacıyla üye istişareleri

başlattı. Covid - 19 pandemisinin etkisi ile sekteye uğrayan saha çalışmalarını ikame etmek üzere online platformlara taşınan farkındalık yaratma ve savunuculuk faaliyetlerine bir örnek de MenEngage’in hazırlamış olduğu Power, Patriarchy, and Feminism (İktidar, Ataerki ve Feminizm) başlıklı online ders müfredatıdır.³⁸ Genç erkekler ve genç kadınlara yönelik olarak hazırlanan videolar, kapsamlı okuma metinleri ve destek materyali ile de desteklenmiştir. Müfredatın içeriği toplumsal cinsiyet eşitliğine dair temel bilgilerin yanı sıra özellikle erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine katılımını hedeflemektedir ve bu doğrultuda özellikle geleneksel erkeklik algı ve pratikleri, ataerkinin yapısal görünüşleri ve eşitlikçi söylemin yaygınlaştırılması gibi temalara da değinmektedir. MenEngage’in 2020 yılının sonlarında hazırladığı rapor, geleneksel medya ve sosyal medya yolu ile yaygınlaşan cinsiyetçi erkek üstünlüğü ideolojisine dikkat çekmektedir.³⁹ Rapor, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin yeni medya kanallarını kullanarak nasıl yaygınlaştığını ayrıntılı bir analiz ile ortaya sermekte ve erkek üstünlüğü ideolojisine karşı eşitlikçi söylemi anaakımlaştırma stratejileri sıralamaktadır.

MenEngage ayrıca UN Women ile işbirliği içinde, cinsiyete dayalı şiddeti sona erdirmeye ve önlemede erkekler ve oğlan çocuklarının katılımı üzerine bir dizi akran öğrenme oturumu düzenlemiştir. Ayrıca, Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Her Türlü Şiddetin Ortadan Kaldırılması Uluslararası Günü'nde, tüm erkekler ve oğlan çocuklarını bir adım öne çıkmaya ve her türlü cinsiyete dayalı şiddeti önleme ve sona erdirmede kadınlara, kız çocuklarına ve toplumsal cinsiyet normlarına uymayan kişilere karşı sorumlu müttetikler olarak çözümün bir parçası olmaya çağıran bir bildiri yayınlamıştır. MenEngage, BM Kadınlara ve Kız Çocuklarına Yönelik Ayrımcılık Çalışma Grubu - WGDAW'ın Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğini Sağlamada Sorumluluğu başlıklı yeni raporuna teknik uzmanlık sağladı. Birleşmiş Milletler'in farklı birimleri ile olan işbirliğini güçlendiren MenEngage Kadınların Statüsü Komisyonu'nun öncelikli teması "Cinsiyet Eşitliği ve Tüm Kadınlar ve Kız Çocuklarının Güçlendirilmesi için Dijital Çağda Yenilik ve Teknolojik Değişim"

³⁸ <https://menengage.org/resources/power-patriarchy-and-feminism-online-course/>

³⁹ <https://menengage.org/wp-content/uploads/2023/02/Digital-Contexts-MenEngage-English.pdf>

olan 67. Oturumu ve "Dijital: Cinsiyet Eşitliği için Yenilik ve Teknoloji" temasıyla kutlanan 8 Mart Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle bir bildiri hazırlayarak imzaya açtı ve 171 STK tarafından imzalanan bildiriye CSW oturumu sonrasında kamuoyu ile paylaştı.⁴⁰ Bildiri, dijital çağda giderek artış gösteren ve daha önce benzerine rastlanmamış yöntemlerle yaygınlaşan cinsiyetçi eril söylemlerin ve eril şiddetin karşısında kadınların, LGBTI+ların ve diğer marjinalize edilmiş grupların eşitliği, hakları, güvenliği ve adaleti için ortak bir ses yükseltme çabasını yansıtıyordu. MenEngage açık bir dille CSW67'de ve sonrasında tüm Hükümetleri, tüm BM kurumlarını ve özellikle de iktidar konumundaki tüm erkekleri, CSW67'de kadın haklarını ve cinsiyet eşitliğini ilerletmek, kadın ve LGBTI+ hakları için çevrimiçi ve çevrimdışı dayanışma içinde olmak ve ataerkil erkeklikleri ortadan kaldırmak için cesur ve ilerici taahhütler vermeye çağırıyordu. MenEngage benzer bir şekilde 2022 yılında Mısır'da toplanan BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Taraflar Konferansı'nın (COP27) 27. Oturumu vesilesi ile bir bildirge yayınlamış ve tüm üye ülkeleri tüm hükümetleri, küresel ısınma ve çevre sorunları konusunda iklim ve cinsiyet eşitliği odaklı cesur ve dönüştürücü eylemlerde bulunmaya davet etmişti. Bildiri özellikle bakım odaklı yeşil ekonomilere yönelik feminist sistem dönüşümüne dayalı acil ve adil bir geçişi sağlamak için eyleme geçmeye ve ataerkil yapılar ve çevre sorunları arasındaki nedensellik bağına odaklanmaya vurgu yapıyordu. Bu bildiri, CSW toplantısında sunulan bildiride olduğu gibi, sosyal medya ve geleneksel medya üzerinden yürütülen farkındalık kampanyaları ile de desteklenmişti. MenEngage, MenCare'in erkeklerin bakım emeğine katılmasına yönelik kampanyalarını desteklemeye devam etti ve teknik ve içerik anlamında kampanyaya stratejik katkılarda bulundu. Erkeklerle yapılan çalışmalarda önemli bir başlangıç noktası olan babalara ve baba adaylarına odaklanan programların ötesine geçmeyi ve bakım konusundaki ataerkil normlara meydan okuyan ve ataerkilliğin daha geniş bir yapısal sistem değişikliğini savunan bu kampanyalar, bakım emeğine dair mevcut anlayışları destekleyen yasaları, politikaları, sosyal normları ve ataerkil kurumları dönüştürmeyi amaçlamaktadır.

⁴⁰<https://menengage.org/resources/official-statement-submitted-to-67th-session-of-the-commission-on-the-status-of-women-on-the-issue-of-digital-and-technological-change/>

MenEngage, genç erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama çabalarına dahil edilmesi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin yarattığı olumsuz sonuçlarla mücadele etmek amacıyla kurulmuş olan Gençlik Referans Grubu'nu (YRG) yeniden canlandırdı ve bölgesel ağların da katılımı ile 7 bölgesel ağdan 12 temsilci ve geniş üye kuruluşlarından 3 temsilciden oluşan yeni bir yapılanma ile YRG'nin çalışmalarını güncelledi. MenEngage, Kanada merkezli White Ribbon ile işbirliği içinde 7 modülden oluşan ve genç erkekleri cinsiyet eşitliği için savunuculuk yapma, ataerkil erkeklik çerçevesini sorgulama ve başkalarıyla sağlıklı, eşitlikçi ilişkiler geliştirme konusunda eğitmek ve onlara katılım sağlamak üzere bir online eğitim müfredatı tasarlamıştı.⁴¹ Müfredat, erkeklerin toplumsal cinsiyet beklentilerinin kendi yaşamları üzerindeki etkilerini daha iyi anlamaları için özdüşünümsel bir süreç sonucunda diğer erkekler, kadınlar ve LGBTI+lar için empati duygusunu geliştirmeyi amaçlamaktadır. İnternet üzerinden erişime açık olan eğitimin hedef kitlesi genç erkekler ve genç erkeklerle çalışan sosyal hizmet çalışanları olarak belirlenmişti ve özellikle internet üzerinden yaygınlaştırılan cinsiyetçi eril söylemlere karşı eşitlikçi söylemi dile getirmeyi hedefliyordu. Aynı hedef doğrultusunda, White Ribbon çeşitli kampanyalar düzenleyerek online platformlar üzerinden paylaşılabilecek kısa filmler, belgeseller ve bilgilendirici kısa videolar hazırlamıştı. Kişisel hikayeler ve ilham veren umut hikayeleri üzerine kurulu videolar eşitlikçi erkeklik mesajlarını yaygınlaştırıyordu ve çoğunlukla kırılgan gruptaki genç erkeklere hitap ediyordu.

⁴¹ <https://www.whiteribbon.ca/allyship?lng=en>

Ulusal Sivil Toplum Kuruluşlarının Çalışmaları

Türkiye’deki STK’lar ve toplumsal cinsiyet eşitliği alanında faaliyet gösteren sivil aktörler arasında erkekleri hedef alan çalışmalara dair önyargıların çözüldüğünü söylemek mümkündür. Giderek daha çok sayıda sivil toplum kuruluşunun kapasiteleri ölçüsünde kampanyalar ve programlar planlamaya, mevcut çalışmalara destek verdiği görülmektedir. Ancak Türkiye’de sivil toplum kuruluşları üzerindeki baskılar ve kısıtlamalara ek olarak toplumsal cinsiyet eşitliği karşıtı hareketlerin farklı politik gruplar içinde güçlü bir karşılık buluyor olması, Türkiye’de sivil toplum örgütlenmesinin yaşadığı kronik yapısal sorunlar, mevcut ekonomik koşulların sivil sahadaki öncelikleri büyük ölçüde belirliyor oluşu ve Covid - 19 pandemisi ve arka arkaya gelen yıkıcı depremlerin ortaya çıkardığı defacto durumun toplumsal cinsiyet eşitliğine dair kamusal politikaların ve sivil toplumun saha çalışmalarının duraklamasına yol açması gibi sebeplerle, sivil toplumun hevesli çabalarının, sahada somut bir karşılık bulamadığını söylemek yanlış olmaz. Öte yandan, tüm bu sebepler her alanda örgütlenen ve kamuda ve sivil alanda her bir köşeyi kapan ve bulundukları köşeleri bırakmadan mevcut politikayı ve söylemleri belirlemeye devam eden erkeklerin niçin hala eşitlik için sorumluluk üstlenmediklerini ve somut ve gerçekçi adımlar atmadığını da açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Türkiye’deki sivil toplum kuruluşlarının 2021’den bu yana düzenledikleri kampanyalar ve programlardan öne çıkanlarını şu şekilde sıralayabiliriz:

- **İsveç İstanbul Başkonsolosluğu** tarafından desteklenen ve **Eleştirel Erkeklik İncelemeleri İnisiyatifi (EEİİ)** tarafından “Lise Çağındaki Genç Erkekler İçin e-Gen (Eşitlik Kuşağı) Modülü” başlıklı bir rehber hazırlandı. Bu rehber lise seviyesindeki genç erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği, akran zorbalığı, flört şiddeti gibi konularda farkındalıklarını artırmayı hedefliyordu ve temel olarak liselerde görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin kullanımı için tasarlanmıştı. 28 Ocak 2023 tarihinde tanıtılan ve dağıtımı yapılan rehberin pilot uygulamaları özel okullarda görev yapan psikolog ve psikolojik rehber ve danışmanlar, öğrenciler ve ebeveynlerle düzenlenen atölye çalışmaları ile inisiyatif üyeleri tarafından gerçekleştirildi.

- **Mavi Kalem Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği** öncelikli olarak Türkiye’de geçici sığınmacı olarak bulunan Suriyeli erkeklere yönelik olarak bir dizi atölye düzenledi. Atölyeler 4 başlıktan oluşuyordu: Şiddet Temalı Atölye: Güçlü Aile ve Güçlü Nesil İçin Kadınları Güçlendirmek!, Ebeveynlik Temalı Atölye: Güçlü Anne ve Baba, Güçlü Aile!, Kadının İşgücüne Katılımı Temalı Atölye: Çalışan Anne ve Baba, Güçlü Aile!, ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Temalı Atölye: Güçlü Kadınlar, Güçlü Nesiller, Güçlü Toplum!. Atölyelerin başlıklarından da anlaşılacağı üzere “erkek katılımını” hedefleyen atölyeler, “aileyi güçlendirme” ve ebeveynlik rollerini dönüştürmeyi amaçlıyordu. Atölyeler, zorunlu göç sonrası değişen yeni yaşam koşulları dikkate alındığında, kadınların istihdam yoluyla güçlenmesinin, erkeklerin kendilerine, çocuklarına, eşlerine ve genel itibariyle aileye yapacağı olumlu katkılar konusunda farkındalık kazanmalarını hedefliyordu. Atölyeler ayrıca toplumsal cinsiyet rollerinin her toplumda zaman içinde geçirdiği değişimlerin, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin farklı boyutlarının ve toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin kız çocukları, oğlan çocukları, kadınlar, erkekler ve aileler üzerindeki olumsuz etkilerini de tartışmayı amaçlıyordu. Mavi Kalem Derneği’nin çalışmaları 2019 yılında düzenlenen bir uygulayıcı eğitimi ile başlamıştı. 2019 yılındaki pilot uygulama sonrası pandemi nedeniyle ara verilen farkındalık atölyeleri, 2021 yılında dijital araçlara uygulanacak biçimde güncellendi. 2022 yılının Mart ayında online olarak düzenlenen bir uygulayıcı eğitimi daha gerçekleştiren dernek, aynı yıl pandemi sınırlamalarının kaldırılması ile yüz yüze atölyelerin uygulanmasına başladı.
- 2023 yılından bu yana **Van valiliği Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi Müdürlüğü (ŞÖNİM), Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ve Erciş Sosyal Hizmet Merkezi Müdürlüğü** işbirliği ile köy kahvehanelerinde, camilerde ve işyerlerinde erkeklere yönelik olarak Çocuk Yaşta Erken ve Zorla Evlilikler ile Mücadele (ÇEYZE) temalı toplantılar düzenlenmektedir.
- **MOKİD (Mardin Ortak Kadın İşbirliği Derneği)** 2021 yılının sonlarında erkeklere yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddete karşı farkındalık çalışmaları yürüttü.

- **Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın UN Women Türkiye ofisi** işbirliği ile hazırladığı Çocuk Erken Yaşta ve Zorla Evlilikler Eylem Planları kapsamında Bakanlığın il teşkilatları il eylem planları hazırladılar. Bu planların içinde özellikle genç erkeklere yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddetin yanı sıra ÇEYZE konusunda farkındalık yaratacak atölyelerin düzenlenmesi de öngörülüyordu.
- **UN Women Türkiye ekibi**, 17- 12 Mart 2022 tarihinde Adana TMMOB üyelerinin katılımıyla meslek odası üyesi erkekler ile üyelerin hizmet verdikleri topluluklardaki erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımına niçin ihtiyaç olduğunu ve erkekleri toplumsal cinsiyet çalışmalarına nasıl dahil edilebileceğini tartışmak üzere bir çalıştay düzenledi. 29 Ocak 2022 tarihinde ise Adana Barosu üyelerinin katılımıyla, özellikle toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve çocuk, erken yaşta ve zorla evlilik konularına atıfta bulunarak, erkekler ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine nasıl dahil edileceğini tartışmak üzere bir çalıştay düzenlendi.
- 8 Aralık 2021 tarihinde Yaşar Üniversitesi’nde eğitim gören erkek öğrencilere yönelik bir erkeklik atölyesi düzenlendi ve kadına yönelik şiddet, cinsel taciz ve flört şiddeti ile eşitlikçi erkeklik tavırlarının nasıl olması gerektiği konuları tartışıldı. 19 Ocak 2022’de, yine aynı üniversitenin Kadın Çalışmaları Bölümü yöneticileriyle erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımı üzerine başka bir çalıştay düzenlendi. Toplantı hibrid olarak yapıldı ve çoğu toplumsal cinsiyet üzerine çeşitli bölümlerde ders veren 25 akademisyen toplantıya katıldı.
- **UN Women Türkiye Ofisi, Aile Bakanlığı** ile işbirliği içinde, yerel eylem planlarını gözden geçirmek ve revize etmek amacıyla 4-6 Eylül 2023 tarihlerinde Ankara Kızılcahamam’da Aile Bakanlığı’ndan uzmanların ve saha ekiplerinin katılımıyla bir çalıştay düzenledi. Oturumlar, çocuk, erken yaşta ve zorla evlilikler gibi kritik konulara, Bakanlığın afet bölgelerindeki programlarının ve saha faaliyetlerinin etkinliğinin değerlendirilmesine ve bu bölgelerin özel ihtiyaçlarını karşılamak üzere yerel eylem planlarının iyileştirilmesine odaklandı. Afet sonrası bağlamlarda erkekler ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği girişimlerine nasıl dahil edileceği

konusunu tartışmak üzere özel bir oturum da düzenlendi. Bu oturumda, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete karşı ulusal eylem planlarının uluslararası standartlarla uyumu incelendi ve erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmeye dahil etme stratejileri araştırıldı. Ayrıca, 14-15 Eylül 2023 tarihlerinde İstanbul'da özellikle afet bölgesinde görev yapan polis güçleri ve jandarma personelini hedef alan başka bir çalıştay düzenlendi. Çalıştaylar, benzer şekilde, kadınlar ve kız çocuklarının güçlendirilmesi, çocuk, erken yaşta ve zorla evliliklerin önlenmesi ve cinsel taciz, saldırı ve istismarın azaltılmasına ilişkin tartışmaların yanı sıra, erkekler ve oğlan çocuklarının kadın ve erkekler için eşitlikçi ve daha güvenli bir ortam oluşturulmasına dahil edilmesinin önemi ve afet sonrasında toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri gibi kritik konulara ilişkin farkındalığı artırmak için özel olarak tasarlanmıştı. Bu çalıştayların temel amacı, toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşımların kapsamlı bir şekilde anlaşılmasını sağlamak ve afet sonrası müdahale ve iyileştirme çabalarında uygulanmasını teşvik etmektir. Çalıştaylar aynı zamanda silahlı kuvvetlerin, kadınlar ve kız çocukları ile erkekler ve oğlan çocukları için temel haklara eşit erişimi sürdürmek ve afet sonrasında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamak için deneyimlerini, stratejilerini ve yasal çerçevelerini paylaşmalarını sağlamaya da hizmet etti.

- Afet müdahale ve hazırlık çabalarının etkinliğini artırmak amacıyla, **UN Women Türkiye Ofisi, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kocaeli İl Müdürlüğü** ile işbirliği içinde 19-20 Aralık 2023 tarihlerinde Kocaeli'de bir çalıştay düzenledi. Bu toplantı, çeşitli sektörlerden uzmanları ve paydaşları deneyimlerini paylaşmak, afet hazırlık planlarını iyileştirmek ve işbirlikçi ortaklıklar geliştirmek için bir araya getirdi. Çalıştay içindeki özel bir oturum, afet bağlamlarında erkekler ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği girişimlerine dahil edilmesinin kritik rolüne odaklandı. Bu oturum, kadınlar ve kız çocuklarını güçlendirme, kaynaklara ve fırsatlara eşit erişimi sağlama, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve cinsel şiddetle mücadele ile erkekler ve oğlan çocuklarının karşılaştığı özel zorlukları ele almak için hedeflenen programlar tasarlama stratejilerine odaklandı. UN Women Türkiye Ofisi ayrıca, İçişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde, afet bölgesinde görevlendirilen

kaymakamların katılımıyla 6-7 Mart 2024 tarihlerinde Ankara’da başka bir toplantı düzenledi. Çalıştay, afet sonrası ortamlarda toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddetle mücadele yasal çerçevesi, afet sonrası travma ile başa çıkma ve afetlerde erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğine dahil etme konularında sunumlar ve tartışmalar içeriyordu.

- **Aile Bakanlığı Van İl Müdürlüğü**, bir eğitimcilerin eğitimi atölyesi düzenlemek üzere UN Women Türkiye ekibini davet etti. Çalıştayı katılımcıları arasında saha çalışanları, psikolojik danışmanlar ve devlet okullarından öğretmenler de dahil olmak üzere çeşitli paydaşlardan oluşan bir grup yer alıyordu. Van ilinin özel koşullarına ve ihtiyaçlarına, özellikle de çocuk, erken yaşta ve zorla evlilikler konusuna odaklanıyordu. 2024 yılının Şubat ayında düzenlenen dört günlük çalıştay katılımcı bir metodoloji kullandı. Çalıştay içeriğinin pratik uygulamasını yapmak amacıyla, Muradiye ilçesindeki bir köyde pilot bir toplantı düzenlendi. Köy camiinde yapılan bu toplantı, köyde yerleşik 20 erkeğin ve Van ŞÖNİM uzmanlarının katılımıyla toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet ve ÇEYZE konusunda farkındalık yaratmak amacını taşıyordu.
- **UN Women Türkiye Ofisi**, ilkokullarda toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ve ayrımcılığı ele almaya odaklanan bir çalıştay düzenlemek için **Köy Öğretmenleri Dayanışma Ağı (KODA)** ile işbirliği yaptı. 1-2 Haziran 2024 tarihlerinde Diyarbakır’da düzenlenen çalıştay, kadınları ve kız çocuklarını güçlendirmeyi, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini dönüştürmeyi ve erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliği çabalarına dahil etmeyi amaçlıyordu. Çalıştay, pratik stratejilere odaklanarak ve devlet eğitim kurumları, ebeveynler ve öğretmenler gibi kilit paydaşları dahil ederek eğitimde toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ele almak için somut çözümler uygulamaya odaklanmıştı.
- **UN Women Türkiye Ofisi**, özellikle afet bölgelerinde faaliyet gösteren çeşitli sivil toplum kuruluşlarından erkek uzmanlar ve saha çalışanları için iki adet eğitimcilerin eğitimi çalıştayını düzenledi. Katılımcılar, deneyimlerine, uzmanlıklarına ve erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğine

dahil etme konusundaki taahhütlerine göre seçildi. 2024 yılının Ağustos ayı içinde Ankara'da düzenlenen iki günlük çalıştaylar, toplumsal cinsiyet eşitliği konularında farkındalık yaratmayı ve katılımcıları etkili programlar geliştirmek ve uygulamak için gerekli beceri ve bilgilerle donatmayı amaçlıyordu. Afet sonrası bağlamlara odaklanan çalıştaylar afet sonrasında erkekler ve oğlan çocuklarının karşılaştığı özel zorlukları ele almayı ve eşitlikçi erkeklik rollerinin yaygınlaştırılması çabalarını destekliyordu. UN Women Türkiye ekibi sahada sivil toplum kuruluşları tarafından kullanılmak üzere erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğine dahil etmek için başka bir kılavuz hazırladı. Kılavuz, erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğine dahil etme çabalarına dair genel bir görünümü, erkeklerin katılımının ulusal ve uluslararası çerçevesini, erkekler ve oğlan çocuklarını toplumsal cinsiyet eşitliğine dahil etmek için pratik tavsiyeler ve ipuçlarını ve sivil toplum kuruluşlarının kendi materyallerini ve içeriklerini geliştirmelerine yardımcı olacak bir dizi örnek çalıştay materyalini içeriyordu.

- **UN Women Türkiye ofisi, Koç Grubu** ortaklığıyla, Adıyaman ve Hatay'daki Umutkent Geçici Barınma Birimi'nde çalışan personel için iki atölye planlandı ve uygulandı. Atölyeler, afet sonrası toplumsal cinsiyet eşitliğine, kadınlar ve kız çocuklarının güçlenmesine, çocuk, erken yaşta ve zorla evliliklere, cinsel tacize, cinsel saldırı ve istismara, erkekler ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımına odaklandı. Atölyelerin temel amacı, afet sonrası hizmetlerin sunulmasında kapsayıcı, kesişimsel ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir yaklaşımın benimsenmesi konusunda temel farkındalık sağlamaktı.
- **HeforShe** ekibi, **Fenerbahçe Spor Kulübü** ile gerçekleştirdiği çalışmalarını devam ettirdi. Özellikle erkek sporcuların, antrenörlerin ve yöneticilerin dahil olduğu atölyelerde sporda toplumsal cinsiyet eşitliği ve erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama çabalarına katılımı tartışıldı. Fenerbahçe Spor Kulübü ayrıca sosyal medya hesaplarından ve web sitesinden yayınladığı mesajlarla da savunuculuk faaliyetlerini yaygınlaştırdı.
- **Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)** Baba Destek Programlarını yürütmeye devam etti ve bu yeni dönemde daha çok belediyeler ve fabrikalardaki erkeklere ulaşmaya çalışarak babalık programlarını yürüttü. Covid - 19

pandemisi sırasında yüz yüze toplantıları dijital bir formata aktaran AÇEV, UN Women Türkiye ofisi ile işbirliği içinde “Baba Buluşmaları” programını başlattı. Programın temel amacı Covid - 19 salgını süresince evde daha çok birlikte vakit geçiren aileleri güçlendirmek ve anne ve babaların ebeveynlik becerilerini desteklemektir. Ortalama 10 hafta boyunca haftada bir kez düzenlenen çevirim içi toplantılara toplam 189 baba katıldı. AÇEV ayrıca 2022 yılında İşyerlerinde İlgili Babaların Desteklenmesi başlıklı bir rapor yayınladı.⁴² İşverenlere yönelik olarak hazırlanan bu raporda, çalışma hayatında ilgili babalığı desteklemek için hangi adımların atılabileceğine ve engellerin nasıl aşılabileceğine dair bir rehber de yer alıyordu.

- **UNFPA ekibi** 2018 yılında başlattığı Çocuk Erken Yaşta ve Zorla Evlilikler (ÇEYZE) Projesi kapsamında **AÇEV** ile bir işbirliğinin temellerini atmıştı ve bu işbirliğini bugüne kadar da sürdürdü. AÇEV’in yürüttüğü Baba Destek Programı’nın içine ÇEYZE modülünün eklenmesini sağlayan UNFPA ayrıca BADEP gönüllüleri aracılığı ile 23 ilde kahvehane toplantıları ve baba buluşmaları gerçekleştirdi. UNFPA ÇEYZE projesi kapsamında sivil toplum kuruluşları işbirliğinde toplum bilgilendirme seminerleri düzenleyerek, kadın örgütleri, çocuk örgütleri ve sağlık örgütleri ile uzman toplantılarında buluşarak erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine katılımı konusunda farkındalık oluşturmaya ve eylem adımlarını cesaretlendirmeye gayret etti. UNFPA 6 Ağustos 2023’te meydana gelen deprem sonrasında BADEP programının desteklenmesi için hazırlanan baba destek ve özbakım kitlerinin hazırlanmasına destek verdi. Bunun yanı sıra, depremden etkilenen 11 4’ünde faaliyetlerini yoğunlaştıran UNFPA deprem sonrası kurulan geçici barınma birimlerinde erkeklere ve oğlan çocuklarına yönelik atölyeler ve destek hizmetlerini yürüttü. Covid-19 salgını döneminde de çalışmalarını yürüten UNFPA özellikle BADEP gönüllülerinin yürüttüğü çevirim içi atölyelere destek verdi. UNFPA, **Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği (STGM)** ile ortak bir program hazırlayarak erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına

⁴²<https://ilkisbabalik.acev.org/wp-content/uploads/2022/03/1%CC%87s%CC%A7yerlerinde-1%CC%87lgili-Babalig%CC%86in-Desteklenmesi-Rehberi.pdf>

katılımı konusunda sivil toplum kuruluşlarına mentörlük desteği verdi. UNFPA ayrıca kadın hakları ve kadınların güçlendirilmesi için faaliyet gösteren 500’den fazla sivil toplum kuruluşu ile bir araya gelerek erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımı konusunda farkındalık yaratmaya ve sivil toplum kuruluşlarının ihtiyaçlarını ve kapasitesini belirlemeye çalıştı. UNFPA, ÇEYZE projesi kapsamında, Van’da faaliyet gösteren Ortakça Derneği ile işbirliği yaparak Van ili sınırlarında yer alan köylerde erkeklere yönelik olarak toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve ÇEYZE temalarına odaklanan atölyeler gerçekleştirdi.

- **UNFPA**, 2022 yılının Ağustos ayında **PORTA Eğitim ve Danışmanlık ile Pozitif Yaşam Derneği** işbirliğinde “Eşitlik için Erkek Katılımı -Konuş ve Değiştir- Programı başlıklı bir eğitici eğitimi düzenledi. 22-26 Ağustos 2022 tarihlerinde yüz yüze olarak uygulanan eğitici eğitimini tamamlayan 29 eğitimci adayı arasında çoğunlukla sivil toplum kuruluşları çalışanları ve üniversitelerde görev yapan uzmanlar yer alıyordu. Eğitici eğitimi 15-65 yaş arası göçmen erkekler için hazırlanmış 10 oturumdan oluşuyor ve toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, babalık rolleri ve erkeklerin duygularını ifade etmesi gibi başlıkları kapsıyordu.
- **Jineoloji Dergisi** İstanbul Jineoloji Atölyeleri kapsamında erkeklerin de içinde olduğu karma atölyeler düzenleme kararı almıştı. Bu doğrultuda “erkek özgürlüğünün” jineolijiden geçtiğinin altını çizen dergi, erkeklerin de eşitlik yolunda sorumluluk almasının önemini altını çiziyordu. Derginin 2017 yılında yayınlanan 7. sayısı “Erkek Doğasına Bakış ve Erkeklik” başlığını taşıyordu. Profeminist bir bakış açısı ile eleştirilecek birçok nokta barındırmasına rağmen dergi içeriği ve atölyelerin duyurusu Kürt feminist hareketinin erkeklik meselesine bakışını yansıtmaya açısından önemlidir.
- **Eğitim-Sen Ankara 2 no’lu Şubesi** 23 Kasım 2024 tarihinde Remzi Altunpolat yürütücülüğünde “Erkeklik Atölyesi” başlığı ile bir araya gelmişti.
- **Diyarbakır Siyasal ve Sosyal Araştırmalar Enstitüsü**, 10 Mart 2021 tarihinde yapılacak Erkeklik Çalışmalarına Giriş başlıklı ilk oturumu takiben, Erkeklik ayrımları (hegemonik, işbirlikçi, madun ve aykırı erkeklikler), Militarizm, ırk/etnisite, din/inanç (vicdani retçi, milliyetçi ve dindar

erkeklikler), Erkeğin toplumsal pratikleri (babalık, kirvelik, sünnet vb.) başlıklı toplam 4 oturumda, sadece erkek katılımcılara açık bir dizi atölye düzenlemiştir.

- 2022 yılında **Porta Eğitim ve Danışmanlık Ajansı** UNICEF’in Toplumsal Cinsiyet Rollerini Dönüştürücü Ebeveynlik programını Türkiye’ye uyarladı ve 2024 yılının sonlarında bu programın uygulanması için bir eğitimcilerin eğitimi çalışmasını gerçekleştirdi. Program genel olarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda ebeveynlerde farkındalık yaratmayı ve dönüştürücü pratikleri yaygınlaştırmayı amaçlıyordu. Programın bir bölümü özellikle erkeklerin babalık ve bakım sorumlulukları rollerine odaklanmıştı.
- Türkiye’de faaliyet gösteren uluslararası yardım kuruluşu **Bonyan, UEFA** ile işbirliği içinde Türkiye’nin Güneydoğu’sundaki geçici sığınmacı kız ve oğlan çocuklarını spor yolu ile bir araya getirdi. Spor okulları, turnuvalar ve atölyeler yolu ile gençlerin spor yolu ile bir araya gelmesine ve eşit bir gelecek hayali kurmasına yönelik faaliyetler gerçekleştirdi.
- **Mülteciler Derneği (MUDEM), Eskişehir Büyükşehir Belediyesi işbirliği ve Fransa Büyükelçiliği** fon desteği ile yaklaşık iki yıl süren mülteciler ve Türk vatandaşlarına yönelik cinsel sağlık ve üreme sağlığının geliştirilmesi projesini, 2022-2024 yıllarını kapsayacak şekilde yürüttü. Proje kapsamında, MUDEM mülteci ve Türk vatandaşı kadınlara erişmiş ve bu karma gruba **Türkiye Aile Sağlığı ve Planlaması Vakfı’ndan** eğitim almış eğitimciler tarafından Cinsel Sağlık ve Üreme Sağlığı (CSÜS) eğitimi verilmiştir. Eğitim 4 modülden oluşmaktadır ve feminist bir perspektiften CSÜS konusunda katılımcıların bilgi düzeylerini artırarak koruyucu ve önleyici sağlık davranışlarının teşvikini hedeflemiştir. Bunun yanı sıra eğitime katılan kadınların erkek partnerlerine yönelik toplumsal cinsiyet eşitliği bakış açısı ile aile planlaması yöntemleri ve erkek katılımının önemi üzerine tek oturumluk seminerler düzenlenmiştir. Bu kapsamda yaklaşık 200 mülteci ve Türk vatandaşı erkeğe ulaşılmıştır. Katılımları kolaylaştırmak adına çalışan kişilere ücret kaybı yaşamamaları için yevmiye sağlanmıştır. Bunun yanında erkek katılımcıların katılımını artırmak için yüz yüze eğitimin yanında, mesai dışı ve online oturumlar da gerçekleştirilmiş ve doğrudan erkeklerin bulunduğu

mahallelere gidilerek toplantılar düzenlenmiştir. Kadınlardan alınan geribildirimlere göre erkek oturumlarının aile planlaması süreçlerinde erkeklerin sürece daha aktif katılımını ve sorumluluk almalarını, konu hakkında iletişim kurmalarını teşvik edici etkisinin bulunduğu saptanmıştır. Oturumlar sonrasında erkek katılımcılara MUDEM merkezlerinde sağlanan prezervatif desteği için başvuru yaptığı gözlemlenmiştir.

- **Sosyal Gelişim ve Dayanışma Derneği’ne (SGDD-ASAM)** bağlı erkek hizmet sağlayıcılar toplumsal cinsiyet eşitliği, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sömürü ve istismarın önlenmesi ve ÇEYZE odağında düzenlenen bir dizi eğitime katılmışlardır. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu'nun (UNFPA) "Toplumsal Cinsiyet Eşitliği İçin Erkeklerin Katılımı" eğitici eğitimine katılmıştır. SGDD-ASAM erkek çalışanları ayrıca Birleşmiş Milletler Kadın Birimi tarafından gerçekleştirilen Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Erkek ve Oğlan Çocuklarının Katılımı Kilit Paydaş Eğitimi’nde de yer almışlardır. Bu eğitimler ışığında SGDD-ASAM tarafından düzenlenen ve erkeklerin ve oğlan çocuklarının katılımı ile düzenlenen çalışmalar, cinsel sömürü ve istismarı önleme, çocuklar için beden mahremiyeti, ÇEYZE, erkek danışanlara yönelik 0-48 ay çağındaki çocuklar için aşının önemi ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet gibi başlıkları içermektedir. Eğiticiler, düzenli olarak gerçekleştirdikleri faaliyetlerle toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda farkındalık yaratmaya devam etmektedir. Bu faaliyetlerin ana başlıkları arasında toplumsal cinsiyet eşitliği, haklar ve sorumluluklar, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel sömürü ve istismarın önlenmesi, ÇEYZE ve sağlık farkındalığı bulunmaktadır. ASAM, ayrıca Özyeğin Üniversitesi ve EEİİ ile iş birliği içinde, İsveç İstanbul Başkonsolosluğu tarafından finanse edilen "Şiddetsiz Erkeklik Atölyeleri: Eleştirel Erkeklik Çalışmaları Perspektifiyle Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet Eğitim Rehberi" ve "Liselerde Genç Erkekler İçin Eşitlik Nesli Modülü (e-Gen Modülü)" gibi projelerde aktif bir şekilde yer almıştır. ASAM, ayrıca TÜBİTAK destekli "Türkiye’de Erkeklerin Toplumsal Cinsiyet Eşitliğine Katılımını Hedefleyen STK Projelerinin Haritalandırılması, Değerlendirilmesi ve Sosyal Etkilerinin Güçlendirilmesi" projesinde paydaşlardan biridir. Bu çalışmaların yanı sıra, UNFPA tarafından

düzenlenen Eşitlik için Erkek Katılımı programı kapsamında 2020’de Hatay’da Suriyeli geçici sığınmacı erkeklere yönelik bir eğitici eğitimi düzenlenmiştir. Bu eğiticiler tarafından erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğinin tesis edilmesi amacıyla güçlenmesine yönelik düzenli oturumlar gerçekleştirilmektedir.

Türkiye’de Mevcut Durum Analizi

Kamu Kurumlarının Değerlendirilmesi

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın hazırladığı Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) birçok açıdan oldukça kapsamlı ve ihtiyaçları karşılar nitelikte olup, uluslararası sözleşmeler çerçevesinde hazırlanmış ve öncelikli sorunlara etkili sonuçlar öneren bir ulusal eylem planı izlenimi vermektedir. Erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği çabalarına dahil edilmesi, kadına yönelik şiddet de dahil olmak üzere toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin çözümünde erkeklerin de sorumluluk alması ve eyleme geçmesi açısından daha önceki eylem planlarına kıyasla daha kapsamlı, kapsayıcı ve etkin hedef ve faaliyetlerin bir araya getirildiği bir eylem planı olduğunu söylemek de mümkündür. Özellikle de çok paydaşlı ve katılımcı bir yöntemle hazırlanmış faaliyetlerin, doğru ve temelleri sağlam bir gerekçelendirme ile güçlendirilmiş olması da planın olumlu yanlarından birisi olarak sayılabilir. Ne var ki, diğer eylem planlarında görüldüğü üzere, bu plan da kadına yönelik şiddetin sadece bir boyutu (fiziksel şiddet) üzerine yoğunlaşmış, erkekleri eyleme geçecek özneler değil de “eğitilmesi” gereken pasif kitleler olarak gören bakış açısını sürdürmüştür. Erkeklerin bir araya geldiği ve toplumsal cinsiyete dayalı sorunları tartıştığı bir sivil toplum örgütlenmesinden hiç bahsetmeden, tüm hizmetlerin kamu organları (çoğunlukla da kolluk kuvvetleri) tarafından planlandığı ve yürütüldüğü merkezîyetçi bir bakış açısının benimsendiği düşünüldüğünde, bunun da çok şaşırtıcı olmadığını not etmek gerekir. Tüm bu eleştirilere rağmen, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı il teşkilatlarının üniversiteler, muhtarlıklar, kaymakamlıklar, valilikler, Jandarma Genel Komutanlığı ve diğer kamu kurumları ile işbirliği içinde kapasiteleri doğrultusunda özveri ile çalıştıklarını ve erkeklere yönelik farkındalık eğitimleri ve kampanyalar yürütmek için gayretle çalıştıklarını da belirterek haklarını teslim etmelidir.

Tablo 1. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025)⁴³

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
STRATEJİ 2.1 Kadına yönelik şiddetle mücadele politikaları bütünlük ve kapsayıcı şekilde hazırlanacak ve uygulanacaktır.	HEDEF 2 Şiddete sıfır tolerans anlayışının tüm plan, program ve politikalara yerleştirilmesi	Faaliyet 2.1.5. Yasama uzmanları için “Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Yasama ve Temel Gereklikler Rehberi” hazırlanacaktır.	ASHB (KSGM)	TBMM - Adalet Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı - MEB - Sağlık Bakanlığı Üniversiteler - STK’lar - İlgili diğer kurum ve kuruluşlar	Yasama süreçlerinde rol alan yasama uzmanları için kadın-erkek eşitliği perspektifinden bakılarak, kadına yönelik şiddetin önlenmesinde yasama sürecinde dikkat edilmesi gereken hususların yer aldığı kolaylaştırıcı bir rehberin hazırlanması hedeflenmektedir	Rehber hazırlanması
		Faaliyet 2.1.8. Bakanlık ve kamu kurumlarında görev yapan orta ve üst düzey yöneticilere yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele farkındalık seminerleri gerçekleştirilecektir.	ASHB (KSGM)	Adalet Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı - MEB - Sağlık Bakanlığı Diyanet İşleri Başkanlığı - YÖK - İlgili diğer kurum ve kuruluşlar	Karar alma mekanizmalarında bulunan yöneticilere “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Seminerleri” gerçekleştirilerek konuya ilişkin farkındalıkları artırılacak ve politika süreçlerinde kadın erkek eşitliğine duyarlı bir yaklaşımı benimsemeleri teşvik edilecektir.	Gerçekleştirilen seminer sayısı - Seminere katılan kişi sayısı
		Faaliyet 2.1.10. TBMM personeline yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele farkındalık eğitimleri gerçekleştirilecektir. Mülki idari amirlerine yönelik kadına yönelik şiddetle mücadele eğitimleri gerçekleştirilecektir	İçişleri Bakanlığı (İller İdaresi Genel Müdürlüğü)	ASHB (KSGM)	Yereldeki belirleyici ve yönlendirici rol ve sorumlulukları dikkate alındığında mülki idari amirleri kadına yönelik şiddetin önlenmesinde önemli role sahiptir. Bu kapsamda, söz konusu hedef kitleye yönelik gerçekleştirilecek eğitim seminerlerinin politika süreçlerinde kadın erkek eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusunun da ele alınmasını sağlayacaktır.	Gerçekleştirilen seminer sayısı - Seminere katılan kişi sayısı
STRATEJİ 3.4 Şiddetin önlenmesi ve şiddet mağdurunun korunmasında kolluk uygulamalarının etkinliği artırılacaktır	HEDEF 3 Koruyucu ve önleyici hizmetlerin etkin sunulmasına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi	Faaliyet 3.4.7. Kolluk personelinin kadın erkek eşitliği, kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele konularında algı ve farkındalık düzeyinin incelenmesine yönelik bir araştırma yürütülecektir.	Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi Başkanlığı Polis Akademisi Başkanlığı	ASHB (KSGM) - İçişleri Bakanlığı - Üniversiteler	Şiddete maruz kalan kadınların en çok başvurduğu mekanizmalardan birisi kolluk birimleridir. Bununla birlikte şiddet uygulayana yönelik tedbirlerin uygulanmasında da kolluk birimlerinin rol ve sorumlulukları 6284 sayılı Kanun ile düzenlenmiştir. Başta 6284 sayılı Kanun olmak üzere kadına yönelik şiddetle mücadelede yer alan ilgili mevzuatın etkin uygulanması için kolluk personelinin kadın erkek eşitliği, kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele konularındaki algı ve farkındalık düzeyinin bilinmesi hem kolluk birimlerinde uzmanlaşma çabalarına hem de eğitim faaliyetlerinin değerlendirilmesine önemli girdi sağlayacaktır. Bu kapsamda kolluk personelinin kadın erkek eşitliği, kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele konularında algı ve farkındalık düzeyinin incelenmesi amacıyla bir araştırma gerçekleştirilecektir.	Araştırmanın gerçekleştirilmesi - Araştırma raporu hazırlanması

⁴³ ASHB (2021). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025). Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1793>)

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
STRATEJİ 4.1 Kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin kurumsal iletişim kanalları güçlendirilecek tir.	HEDEF 4 Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması	Faaliyet 4.1.6. Kadının insan hakları ve kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin önemli günlerde etkinlikler düzenlenecektir. Bilinçlendirme ve farkındalık alanına ilişkin iyi uygulama örneklerinin sunulduğu uluslararası bir konferans düzenlenecektir	ASHB (KSGM)	İlgili tüm kamu kurum ve kuruluşları - Üniversiteler STK’lar - Özel sektör - Uluslararası kuruluşlar	Konferansta kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda kamu spotları, farkındalık kampanyaları, bilinç yükseltme çalışmaları, erkek katılımı gibi farklı yaklaşımlarla, farklı hedef gruplara yönelik başarılı uygulamalardan örnek sunularak; ülkemizde gerçekleştirilecek çalışmaların daha etkili ve başarılı bir biçimde sürdürülmesi amaçlanmaktadır.	Konferansın düzenlenmesi - Konferansa katılan kadın/erkek katılımcı sayısı
STRATEJİ 4.2 Şiddetsiz bir toplum için bilinçlendirme faaliyetleri yürütülecektir.	HEDEF 4 Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması	Faaliyet 4.2.2. Farklı hedef gruplara yönelik eğitim kiti, yenilikçi ve yaratıcı görsel/yazılı materyal hazırlanacak/güncellenecektir. Eğitici ve formatörlere yönelik eğitici eğitimi programları düzenlenecektir.	ASHB (KSGM)	ASHB (ATHGM)- ASHB (Eğitim ve Yayın Dairesi Başkanlığı) - Adalet Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı - MEB - MSB - Sağlık Bakanlığı - DİB - Üniversiteler - Uluslararası kuruluşlar	Kadına yönelik şiddetle mücadele, aile eğitimleri, babalık eğitimleri, evlilik öncesi eğitimler gibi konularda eğitim verecek ve vermekte olan eğitici ve formatörlerin eğitim becerilerini geliştirmek, dirençle daha kolay başa çıkabilmelerini ve kadına yönelik şiddetle mücadelede duyarlılık kazanmalarını sağlamak amacıyla eğitici eğitimi programları düzenlenecektir.	Düzenlenen eğitim programı sayısı - Katılım sağlayan kadın/erkek formatör sayısı
		Faaliyet 4.2.4. Aile eğitimleri, babalık eğitimleri, evlilik öncesi eğitimleri gibi eğitim programları gözden geçirilerek güncellenmesi ve uygulanması teşvik edilecektir.	ASHB (ATHGM)	ASHB (KSGM) - MEB (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü) Diyanet İşleri Başkanlığı - Yerel yönetimler - STK’lar	Farklı kurumlar tarafından uygulanan aile eğitimi, baba okulu gibi eğitim programları aracılığıyla kadın-erkek eşitliği, kadına yönelik şiddetle mücadele konularında farkındalık artırılması, aile içi iletişimin desteklenmesi, duyu paylaşımının ve duyguları ifade etmenin öneminin aktarılmasına ilişkilerin hususların yer alması amacıyla mevcut program içerikleri gözden geçirilerek güncellenecek ve eğitimler yaygın biçimde uygulanacaktır. Bu çerçevede öncelikle eğitim materyallerinin hazırlanması sürecinde görev alacak kuruluşlardaki personele eğitimler verilecektir. Materyallerin müfredat, kazanım, hedef, içerik ve ölçme-değerlendirme olmak üzere bir bütün olarak gözden geçirilmesi eğitim programının uygulanmasından görevli kuruluş tarafından KSGM işbirliği ile gerçekleştirilecek ve gözden geçirme doğrultusunda eğitim programının güncellenmesi teşvik edilecektir.	Gözden geçirilen eğitim materyali sayısı - Güncellenen eğitim materyali sayısı - Uygulanan eğitim sayısı - Eğitimlere katılan kadın/erkek katılımcı sayısı
		Faaliyet 4.2.8. Toplum Sağlığı Merkezleri, Aile Sağlığı Merkezleri, Sağlıklı Hayat Merkezleri, Göçmen Sağlığı Merkezleri vb. birimlerde görev yapan sağlık çalışanları tarafından toplumun geneline yönelik bilgilendirme çalışmaları gerçekleştirilecektir. Sosyal Hizmet Merkezleri, Halk Eğitim	ASHB (ATHGM) - MEB (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü)	ASHB (KSGM) - Üniversiteler - Uluslararası kuruluşlar - STK’lar	Vatandaşların boş zamanlarını değerlendirdiği ve kişisel gelişimini sağladığı ya da sosyal hizmet taleplerini karşıladığı kurumsal mekanizmaların vatandaşlara ulaşma potansiyelinden yararlanarak kadına yönelik şiddetle mücadele alanında faydalanılması sağlanacaktır. Bu birimlerde kadına yönelik şiddet, ilgili mevzuat, şiddete tanık olunduğunda yapılacaklar, erken yaşta ve zorla evlilikler, kadın erkek eşitliği, kadın hakları gibi konularda eğitim, seminer, farkındalık çalışmaları gerçekleştirilebilecektir. İlgili kurumların kamuya açık bölümlerinde yukarıda anılan konularda farkındalık materyalleri bulundurulması ve farkındalık çalışmaları sırasında dağıtılması teşvik edilecektir.	Düzenlenen etkinlik sayısı - Katılım sağlayan kadın sayısı - Katılım sağlayan erkek sayısı

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
		Merkezleri, Aile Destek Merkezleri, Çok Amaçlı Toplum Merkezleri ve Gençlik Merkezleri başta olmak üzere benzeri birimlerde kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda faaliyetler gerçekleştirilecek, mevcut uygulamalar güçlendirilecektir.				
STRATEJİ 4.3 Kadına yönelik şiddetle mücadelede erkeklerin katılımı sağlanacaktır.	HEDEF 4 Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması	Faaliyet 4.3.1. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile memur, işçi ve işveren sendikaları tarafından erkek üyelerine yönelik eğitim ve seminer programları düzenlenecektir.	ASHB (KSGM)	Sendikalar - Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları - Üniversiteler, Uluslararası kuruluşlar	Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, memur, işçi ve işveren sendikaları tarafından üyelere yönelik olarak kadın-erkek eşitliği, olumlu babalık tutumları, aile içi iletişim, kadına yönelik şiddetle ve erken yaşta evliliklerle mücadele gibi konularda eğitim ve seminer programları düzenlenecektir.	Düzenlenen etkinlik sayısı - Etkinliklere katılan kadın katılımcı sayısı - Etkinliklere katılan erkek katılımcı sayısı
		Faaliyet 4.3.2. Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ile memur, işçi ve işveren sendikaları tarafından erkek üyelerine yönelik eğitim ve seminer programları düzenlenecektir. Milli Savunma Bakanlığı ve Jandarma Genel Komutanlığı bünyesinde vatani görevini yapmakta olan erbaş ve erlere yönelik düzenli eğitim ve seminer çalışmaları sürdürülecektir.	Milli Savunma Bakanlığı (Personel Genel Müdürlüğü) İçişleri Bakanlığı (JGK)	ASHB (KSGM) - Üniversiteler	Kadına yönelik şiddetle mücadelede erkeklerin katılımının sağlanması amacıyla vatani görevini yapan kişilere ulaşmak önemli bir fırsattır. Bu çerçevede mevcut eğitim programı gözden geçirilerek uygulanmaya devam edilecektir.	Eğitilmelere katılan kişi sayısı
		Faaliyet 4.3.3. Siyasetçiler, iş insanları, bürokratlar, sporcular, sanatçılar, sendika temsilcilerinin yer aldığı bir kamu spotu hazırlanacaktır.	ASHB (KSGM)	İlgili kurum ve kuruluşlar	Kanaat önderleri ve toplum tarafından saygı duyulan kişilerin kadına yönelik şiddetle mücadelede desteğinin alınması sağlanacaktır. Kamu spotunda aile içi iş bölümü, çocuklara bakım verilmesi konusunda görev üstlenilmesi ve kadına yönelik şiddetle mücadeleyle ilişkin mesajlar yer alacaktır. Kamu spotu engelli bireylerin erişimine uygun olacaktır.	Kamu spotunun hazırlanması
		Faaliyet 4.3.4. Siyasetçiler, iş insanları, bürokratlar, sporcular, sanatçılar, sendika temsilcilerinin yer aldığı bir kamu spotu hazırlanacaktır. Sportif müsabakalarda kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin	ASHB (KSGM)	Gençlik ve Spor Bakanlığı - Türkiye Kulüpler Birliği Spor Federasyonları	Sporcuların kadına yönelik şiddetle mücadeleye destek vermesi amacıyla karşılaşmalara kadına yönelik şiddetle mücadeleye ilişkin mesajlar içeren pankartlarla çıkması, belirli dönemde kısa filmler çekilmesi gibi etkinlikler gerçekleştirilecektir.	Düzenlenen etkinlik sayısı

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
		farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir				
		Faaliyet 4.3.5. Olumlu babalık tutumları, aile içi işbölümü ve şiddetle mücadelede erkek katılımı gibi konularda bir farkındalık kampanyası düzenlenecektir.	ASHB (KSGM)	ASHB (ATHGM) - MEB (Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü) - STK’lar	Kadına yönelik şiddetle mücadele sürecine erkeklerin taraf olması amacıyla aile içi iş bölümü, çocuklara bakım verilmesi ve kadına yönelik şiddete karşı olunduğunun beyan edilmesi gibi konularda görsel, işitsel ve sosyal medyadan sürdürülecek bir kampanya düzenlenecektir.	Düzenlenen kampanya sayısı
		Faaliyet 4.3.6. Erken yaşta ve zorla evliliklerle mücadele edilmesi amacıyla babalara yönelik eğitim ve farkındalık çalışmaları düzenlenecektir.	ASHB (KSGM)	İçişleri Bakanlığı - İçişleri Bakanlığı (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü) - Üniversiteler - Uluslararası kuruluşlar - STK’lar	Erken yaşta evlilik kararının verilmesinde babalar, dedeler gibi aile büyüklerinin rolü önemlidir. Bu nedenle babalara yönelik düzenlenecek farkındalık çalışmaları erken yaşta evlilikler ve olumlu babalık tutumları geliştirilmesi açısından çok önemlidir. Kadın ve çocuklara yönelik bir hak ihlali ve şiddet türü olan erken yaşta evliliklerle mücadelede erkeklerle yönelik çalışmalar düzenlenmesi ayrıca kadına yönelik şiddetin azaltılmasına da katkı sağlayacaktır.	Düzenlenen etkinlik sayısı - Etkinliklere katılan katılımcı sayısı
STRATEJİ 4.5 Şiddete neden olan kalıp yargılar ile şiddeti yeniden üreten yapılarla mücadele edilecek, olumlu örnek ve uygulamalar geniş kitlelere aktarılacaktır.		Faaliyet 4.5.3. Kadına yönelik şiddeti meşrulaştıran dil kullanımının önlenmesi ve olumlu, eşitlikçi söylemin teşvik edilmesine yönelik çalışmalar yapılacaktır.	ASHB (KSGM)	Cumhurbaşkanlığı (İletişim Başkanlığı) - MEB - TRT - Türk Dil Kurumu	Bireyler, gündelik konuşmalarında ve sosyal medyada farkında olarak ya da olmayarak kadına yönelik şiddeti normalleştiren küfür, argo ve cinsiyetçi söylemler kullanabilmektedirler. Ayrıca kimi zaman işadama, bilim adamı, adam gibi, erkek sözü gibi olumsuz amaçlarla kullanılsa da kadın ve erkek arasındaki eşitsizliği olumsuz etkileyen sözcükler kullanılabilmektedir. Kadına yönelik şiddet içeren ve kadının ikincil konumda bulunduğu algısını pekiştiren bu söylemlere ilişkin toplumda farkındalık yaratmak, bu ifadeler yerine alternatiflerini hatırlatmak, şiddet içermeyen, olumlu, eşitlikçi bir dil kullanımını özendirmek amacıyla kamu spotu, sosyal medya çalışması, rehber oluşturma gibi araçlar kullanılarak farkındalık kampanyası gerçekleştirilecektir. Gerçekleştirilecek farkındalık kampanyasına yönelik sosyal medyada oluşturulacak çeşitli etiketlemeler ve kampanyalar ile farkındalık çalışmaları desteklenecektir.	Düzenlenen etkinlik sayısı
		Faaliyet 4.5.6. Aile ve Dini Rehberlik Büroları/Merkezleri aracılığıyla farkındalık artırma faaliyetleri sürdürülecektir.	Diyanet İşleri Başkanlığı	ASHB (KSGM) - Üniversiteler - İlgili kurum ve kuruluşlar	Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından gerçekleştirilen faaliyetler hem kadına yönelik şiddetle mücadelede erkeklerin katılımın sağlanması hem de doğru dini bilgilerin ve olumlu örneklerin anlatılması bakımından önemlidir	Gerçekleştirilen etkinlik sayısı - Danışmanlık alan kadın sayısı - Danışmanlık alan erkek sayısı
STRATEJİ 4.6 Yükseköğretim kurum ve programlarına şiddete sıfır tolerans anlayışı yerleştirilecektir .	HEDEF 4 Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması	Faaliyet 4.6.9. Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan kadın ve erkek öğrencilere yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.	ASHB (KSGM)	YÖK - Üniversiteler - Gençlik ve Spor Bakanlığı (Kredi Yurtlar Kurumu) Yerel yönetimler - Uluslararası kuruluşlar	Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan öğrencilere kadına yönelik şiddet, kadın erkek eşitliği, siber şiddet gibi konularda eğitimler düzenlenecektir.	Düzenlenen etkinlik sayısı- Etkinliklere katılan kadın/erkek öğrenci sayısı

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
STRATEJİ 4.8 Geleneksel ve yeni medyanın kadına yönelik şiddetle mücadeleyi destekleyici ve duyarlılık kazandırıcı rol üstlenmesi sağlanacaktır.	HEDEF 4 Şiddetle topyekûn mücadele için toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması	Faaliyet 4.8.1. Medyada kadının temsilinin iyileştirilmesi ve medya aracılığıyla kadına yönelik şiddetle mücadele edilmesi amacıyla bir çalışma grubu oluşturulacaktır.	ASHB (KSGM)	Cumhurbaşkanlığı (İletişim Başkanlığı) - Cumhurbaşkanlığı (Dijital Dönüşüm Ofisi) - TRT RTÜK - Anadolu Ajansı - Üniversiteler - Özel televizyon kuruluşları - Sinema ve televizyon alanında meslek birliklerinin temsilcileri - STK’lar - Uluslararası kuruluşlar	Çalışma grubunda Bakanlık Uzmanları ile üniversitelerin iletişim fakülteleri ile kadın çalışmaları alanında görev yapan akademisyenler, RTÜK uzmanları, Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı uzmanları, ilgili alanda çalışmalar yapan sivil toplum kuruluşu temsilcileri yer alabilecektir. Çalışma grubu tarafından yılda en az bir kere toplanılarak medyada kadın ve erkeklerin temsili, kadına yönelik şiddet konusunda olumlu ve olumsuz yapımlar tartışılacak, tavsiye niteliği taşıyacak toplantı sonucu raporlanacak ve kamuoyu ile paylaşılacaktır.	Çalışma grubunun oluşturulması - Gerçekleştirilen toplantı sayısı - Hazırlanan rapor sayısı
		Faaliyet 4.8.11. Kadına yönelik şiddetle mücadeleye katkı sunan haber, reklam, dizi, film, program, çizgi film gibi “iyi örnekler” ödüllendirilecektir.	ASHB (KSGM) - RTÜK	Cumhurbaşkanlığı (İletişim Başkanlığı) - TRT - Üniversiteler - Özel medya kuruluşları - STK’lar	ASHB ve RTÜK işbirliğinde kadın erkek eşitliğine duyarlı, medyada olumlu kadınlık ve erkek figürlerinin temsil edildiği, kadına yönelik şiddetle mücadeleye destek veren farklı kategorideki yapımların ödüllendirilerek desteklenmesi ve benzer yapımların ortaya çıkmasının teşviki sağlanacaktır.	Düzenlenen etkinlik sayısı - Ödül verilen yapım sayısı
		Faaliyet 4.8.12. Sinema yapımları destek başvurularına ilişkin ilke kararları şiddetle mücadeleyi öne çıkaran yapımların teşvik edilmesi anlayışıyla gözden geçirilecektir.	Kültür ve Turizm Bakanlığı (Sinema Genel Müdürlüğü)	ASHB (KSGM) - Üniversiteler Kamu kurumu niteliğinde meslek kuruluşları	Kültür Bakanlığı Sinema Genel Müdürlüğü Sinema Destekleme Kurulu “İlke Kararları”nda “kadın erkek eşitliğine duyarlı”, “herhangi bir cinsiyete yönelik ayrımcılık içermeme” ve “kadına yönelik şiddetle mücadeleyi destekleme” konularında yapılan proje başvurularının öncelikle dikkate alınmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.	Eklenen kriter sayısı - Desteklenen film sayısı

Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama çabalarına dahil edilmesi hususunda ne kadar kapsamlı ve hevesli bir yaklaşımla hazırlanmış ise, Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028 de bir o kadar erkeklerin katılımını kapsam dışı bırakmış ve cinsel sağlık ve üreme sağlığı eğitimleri dışında erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilmesinin yaratacağı katma değeri görmezden gelmiştir. Yapılması planlanan çalışmaları da sadece broşür dağıtmaya ve erlerle erbaşlara verilecek olan niteliği belirsiz ve zoraki eğitimlere indirgiyor olması da sadece 3 yıl önce hazırlanan ulusal eylem planından bu yana teşkilatın bakış açısında ve önceliklerinde ciddi bir geriye gidiş olduğunun işaretleridir.

Tablo 2. Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028⁴⁴

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
Strateji 5 Toplumun kadın ve erkek her yaş grubunda, kadın sağlığı konusunda bilgi ve farkındalık düzeyinin artırılması		Faaliyet 5.1 Birinci basamak sağlık hizmetleri kapsamında toplumun tüm kesimlerine yönelik bilgilendirme materyalleri (afiş, broşür vb.) hazırlanacak ve dağıtılacaktır.	Sağlık Bakanlığı (Sağlığın Geliştirilmesi Genel Müdürlüğü, Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü)	ASHB (KSGM, ATHGM, SYGM, EYHGM), MEB (HBÖGM), İçişleri Bakanlığı (GİB), Gençlik ve Spor Bakanlığı (KYGM, Gençlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Spor Hizmetleri Genel Müdürlüğü), Yerel Yönetimler, Üniversiteler, STK’lar, Özel Sektör	Erkeklerle yönelik cinsel sağlık/üreme sağlığı, üreme hakları, erken yaşta evliliklerin/adölesan gebeliklerin zararları ve kadına yönelik şiddet konularında bilgilendirme materyalleri hazırlanacak ve Aile Sağlığı Merkezleri, üniversitelerin mediko-sosyal birimleri, Sosyal Hizmet Merkezleri (SHM), KYGM Yurtları, SYDV, Geçici Barınma Merkezleri, Göçmen Sağlığı Merkezlerinde dağıtımı yapılacaktır. Yazılı/görsel materyaller engelli erişimine uygun şekilde, Türkçe, İngilizce ve Arapça dillerinde hazırlanacaktır. Spor Etkinliklerine Entegre Sağlık Seminerleri, Sporla İlişkili Sağlık Kampanyaları, Online Sağlık ve Egzersiz Rehberlik Programları	-Hazırlanan afiş/broşür sayısı - Dağıtılan afiş/broşür sayısı

⁴⁴ KSGM (2024). Kadının Güçlenmesi Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2024-2028. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2390>)

Strateji	Hedef	Faaliyet	Sorumlu Kurum	İlgili Kurum	Açıklama	Gösterge
					bu faaliyete katkı sunacaktır.	
		Faaliyet 5.2 Er ve erbaşlara verilen eğitimlerde cinsel sağlık/üreme sağlığı, üreme hakları konularına yer verilecektir.	Milli Savunma Bakanlığı (Askeri Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü)	Sağlık Bakanlığı (HSGM)	Milli Savunma Bakanlığı tarafından uzun yıllardır sürdürülen erbaş ve erlere yönelik cinsel sağlık/üreme sağlığı, üreme hakları, konularındaki eğitimlerin devamı sağlanacaktır	-Eğitim verilen erbaş/er sayısı - Düzenlenen eğitim sayısı

ASHB’nin 2022 yılı faaliyet raporuna göre Adana, Antalya, Bursa, İstanbul, İzmir, Konya, Şanlıurfa illerinde ŞÖNİM açılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir. 2022 yılı içerisinde 256.507 kadın, 25.441 erkek ve 16.230 çocuk olmak üzere toplam 298.178 kişi ŞÖNİM’lerden hizmet almıştır. Kadına yönelik şiddet konusunda kolluk kuvvetlerinin eğitimine ağırlık veren ASHB, Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi (JSGA) ile işbirliği içinde yürüttüğü “Çocuk Suçlarının ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kursu” programı kapsamında “Kadın Erkek Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi” temalı bir eğitim düzenlemiş ve 80 jandarma personeline eğitim verilmiştir. JSGA’nın ev sahipliğinde düzenlenen bu eğitimde ayrıca “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadelede Çok Taraflı Yaklaşım” ile “Erken Yaşta ve Zorla Evliliklerle Mücadele” temalı atölyelerle de 60 jandarma personeline ulaşılmıştır. Raporda katılımcıların cinsiyet kırılımına dair bilgi verilmemiştir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ayrıca 2022 yılında düzenlediği erkeklere yönelik farkındalık çalışmaları ile organize sanayi bölgelerindeki fabrika ve işletmelerde çalışan 6.596 kişiye ulaşmıştır.

Tablo 3. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı⁴⁵

	Hedefler	Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
ALT HEDEF 3.9:	Şiddetle mücadelede görev alan personele yönelik eğitim faaliyetleri gerçekleştirilecek, kurumsal kapasite artırılabacaktır.	İçişleri Bakanlığı bünyesindeki uygulayıcılara yönelik yaygın ve etkin eğitimler düzenlenecektir. Bu kapsamda; 922 ilçe Kaymakamı ile kadına yönelik şiddetle mücadelede sorumlu 81 Vali Yardımcısına, JGK bünyesinde 50.000 rütbeli personel ile 10.000 erbaş/ere, EGM bünyesinde 5.000’i Büro Amirliği Personeli olmak üzere 50.000 personele, Polis Akademisi ile JSKA tarafından öğrenim gören tüm öğrencilerine, eğitimler verilecektir.	İçişleri Bakanlığı
ALT HEDEF 4.3	Organize sanayi bölgelerindeki fabrika ve işletmelerde çalışan erkeklere yönelik aile içi şiddet farkındalık seminerleri düzenlenecektir.	- Eğitim materyali hazırlanacaktır. - Belirlenen 18 ilde en az 4 seminer programı gerçekleştirilecektir. - Yıl sonunda en az 1.800 erkek çalışana ulaşılabacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı
ALT HEDEF 4.4	İllerde Gençlik ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan kadın ve erkek öğrencilere yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.	-Hedef gruba yönelik eğitim materyali hazırlanacaktır. - Farkındalık çalışmasının yapılacağı 20 il belirlenecektir. - Farkındalık çalışmasının başlatılması için ASH İl Müdürlüklerine resmi yazı ile eğitim materyalleri iletilecektir. - Belirlenen her ilde bir kadın öğrenci yurdu diğeri erkek öğrenci yurdu olmak üzere iki seminer gerçekleştirilecektir. -Gerçekleşen seminer programlarına ilişkin aylık izleme çalışması yürütülecektir. - Yıl sonunda en az 2.000 öğrenciye ulaşılabacaktır.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı
ALT HEDEF 4.5	Erkek odaklı yaygın eğitim ve farkındalık	Erkek odaklı eğitim ve farkındalık çalışmalarına ağırlık verilecektir. Bu kapsamda; Cumhurbaşkanlığı İletişim	CB İletişim Başkanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı RTÜK

⁴⁵ ASHB (2022). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2022 Yılı Faaliyet Planı. T.C. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/1951>)

	Hedefler	Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
	çalışmalarına ağırlık verilecektir.	Başkanlığı’nın koordinasyonunda ulusal düzeyde medya, basın yayın kuruluşları, sosyal medya mecralarında etkin farkındalık çalışmalarının yürütülmesi, - Valilik/Kaymakamlıkların koordinasyonunda ilgili kurumların temsilcilerinden oluşturulacak eğitim ekiplerince vatandaşlarımızın yoğunlukla bulunduğu alan/yerlerde kısa eğitimler (yüz yüze) verilmesi amacıyla çalışmalar gerçekleştirilecektir.	İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Sağlık Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın 2023 yılı faaliyet raporuna göre Bakanlığın yıl içindeki faaliyetleri daha çok kadına yönelik şiddeti önleme ve bireyleri “evlilik hayatına” hazırlama konularına odaklanmıştır. 2023 yılında 273.222 kadın, 28.352 erkek ve 11.901 çocuk olmak üzere toplam 313.475 kişi ŞÖNİM’lere başvurmuştur. ŞÖNİM’e yapılan başvuruların yaklaşık %10’unun erkekler tarafından yapılmış olması kayda değerdir. Bu sayı önceki yıllara göre yavaş ilerleyen ama dikkat çekici derecede istikrarlı bir yükselişe de işaret etmektedir. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi işbirliği ile akademide eğitim gören subay/astsubay öğrencilere yönelik haftada iki gün olmak üzere toplam 8 haftalık bir eğitim programı uygulamıştır. Evlilik ve aile hayatı, finansal okuryazarlık ve üreme sağlığı gibi konulardan oluşan ve toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin konulara neredeyse hiç değinmeyen bu eğitim programına 3.013 erkek ve 481 kadın olmak üzere toplam 3.494 öğrenci subay/astsubay katılmıştır. Bakanlığın JSKA ile işbirliğinde yürüttüğü Çocuk Suçlarının ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kursu programının bir parçası olarak 27 Eylül-4 Ekim 2023 tarihleri arasında Kadın-Erkek Eşitliği ve Kadının Güçlenmesi başlıklı bir eğitim verilmiş; bu kapsamda 60 jandarma personeline ulaşılmıştır. Faaliyet raporunda bu eğitime katılan jandarma personelinin cinsiyet kırılımı kayda geçirilmemiştir.

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı son yıllarda “aile birliği” ve “güçlü aile” kavramlarını sosyal politikalarının temeline oturtmuş ve ailenin “kutsallığına” vurgu yaparak, yetişkin kadın ve erkeklere verdikleri hizmetleri, aile kurumu üzerinden

planlama yoluna gitmiştir. Bu “imgelemsel kutsal aile” kavramının toplumsal cinsiyet eşitliği tartışmaları açısından mahsurları bir yana, uygulanan programların ve hizmetlerin, kadınların ve erkeklerin geleneksel rolleri ile ev içi iktidar hiyerarşisi temel alınarak tasarlandığı da gözlemlenmiştir. Bu minvalde, örneğin, 2023 faaliyet raporunda 30 aktif eğitici ile 181.111 kişiye evlilik öncesi eğitimi verildiği ve toplamda 1.690.520 kişiye ulaşıldığı belirtilmektedir. Bu sayıların ne kadar gerçekçi olduğu ve verilen eğitimlerin ne dereceye kadar etkin ve sürdürülebilir sonuçlar ürettiği soruları yanıtlanmaya muhtaçtır. Bakanlık ayrıca Milli Savunma Bakanlığı ile Evlilik Öncesi Eğitim Programı kapsamında kurumsal kapasitenin güçlendirilmesi ve eşgüdümün artırılması amacıyla bir işbirliği protokolü imzalamıştır. Evlilik Öncesi Eğitim Programı evlilik çağına gelmiş bireylerin yanı sıra er ve erbaşları, polis okullarındaki öğrencileri ve üniversitelerin son sınıf öğrencilerini de hedeflemektedir. Bakanlık aynı zamanda aile danışmanlığı hizmetleri yolu ile aile içi iletişim becerilerini güçlendirerek çatışmaların çözülmesi ve boşanma ile sonuçlanabilecek aile içi sorunların çözümü yönünde danışmanlık yapmayı amaçlamaktadır. Aile Bakanlığı yetkilileri, Avrupa Konseyi Cinsiyet Eşitliği Komisyonu’nun 27-28 Nisan 2023 tarihlerinde Strazburg’da düzenlenen “Cinsiyet Eşitliği Politikalarında ve Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Politikalarında Değişimin Öncüleri Olarak Erkekler ve Oğlan Çocukları” temalı konferansına katılmışlardır.

Tablo 4. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2023 Yılı Faaliyet Planı⁴⁶

Hedefler		Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
ALT HEDEF 4.5	Gençlik Ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan kadın ve erkek öğrencilere yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.	Hedef gruba yönelik eğitim materyali güncellenecektir. Farkındalık çalışmasının 61 ile yaygınlaştırılması için ASH İl Müdürlüklerine resmi yazı yazılacak ve güncellenen eğitim materyalleri iletilecektir. Belirlenen her ilde biri kız öğrenci yurdu diğeri erkek öğrenci yurdu olmak üzere iki seminer gerçekleştirilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı YÖK

⁴⁶ KSGM (2023). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2023 Yılı Faaliyet Planı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2146>)

Hedefler		Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
		Yıl sonunda en az 6.000 öğrenciye ulaşılabacaktır.	
ALT HEDEF 4.17	Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülen farkındalık çalışmalarına devam edilecektir	- Göreve yeni başlayan din görevlilerine (Kur’an kursu öğreticisi, imam hatip, müezzin kayyım) yönelik eğitimlerde kadına yönelik şiddetin engellenmesine dair konulara yer verilecektir. - Aile ve Dini Rehberlik Bürolarında görevli personele yönelik Hizmet İçi Eğitim Seminerlerinde “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” eğitimlerine yer verilecektir. - “Huzurlu Aile, Güçlü Toplum, Güvenli Gelecek” projesi kapsamında, müftülük ve belediyelere nikâh için başvuran çiftlere yönelik “Evliliğe İlk Adım Seminerleri”nin uygulanmasına devam edilecektir. - “Baba Okulu Projesi” kapsamında 81 ilde erkeklere yönelik “Ailede Merhametin Mimarı Olarak Baba” başlıklı modülün bulunduğu seminerler verilecektir. - “Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Toplumsal Farkındalığın Sağlanması Projesi” kapsamında Başkanlıkça belirlenen 14 ilde paneller, kahvehane sohbetleri, fabrika ziyaretleri, Cuma vaazları düzenlenecektir. - “25 Kasım Kadına Yönelik Şiddetle Uluslararası Mücadele Günü” kapsamında 81 ilde Müftülükler tarafından seminer ve konferanslar düzenlenecektir. Aile ve Dini Rehberlik Büroları sosyal medya hesaplarından “Şiddet İnsan Onuru ile Bağdaşmaz” konulu içerikler paylaşacaktır.	Diyanet İşleri Başkanlığı

2024 ve 2025 yılı faaliyet planlarına dair faaliyet raporları yayınlanmadığı için Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın planlamalarına ait değerlendirmelerine ulaşmamız mümkün olamadı. Ancak faaliyet planlarına göz atıldığında her yıl hedeflerin kapsamının daha sınırlandırıldığı ve daha az erişilebilir göstergelerin belirlendiği bir

faaliyet planı ile karşı karşıya kaldığımızı söylemek gerekmektedir. 2023 yılında olduğu gibi 2024 yılı ve 2025 yılı faaliyet planlarında, erkeklere yönelik yapılacak çalışmalarda ağırlığın Diyanet İşleri Başkanlığı’na verilmesi ve diğer kamu paydaşları ile sivil toplum kuruluşlarının plandan çıkarılmış olması kamunun toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya dair çalışmalarındaki köklü strateji değişikliğinin izlerini taşımaktadır.

Tablo 5. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı⁴⁷

Hedefler		Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
ALT HEDEF 3.2	Şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali bulunanlara yönelik önleyici hizmet modelleri uygulanacaktır.	- Kadına yönelik şiddet eyleminden dolayı denetimli serbestlik altında bulunan yükümlülere yönelik öfke kontrol programları, şiddete ilişkin farkındalık çalışmaları ve seminer programları gerçekleştirilecektir. - Denetimli serbestlik altındaki tüm yükümlülere yönelik kadın-erkek eşitliği kavramı ile ilgili farkındalık yaratmak için “Kadın Erkek Eşitliği Semineri” gerçekleştirilecektir.	Adalet Bakanlığı
ALT HEDEF 4.7	Kadına yönelik şiddetle mücadeleye erkeklerin katılımı sağlanacaktır.	Valilik/Kaymakamlıkların koordinasyonunda ilgili kurumların temsilcilerinden oluşturulacak eğitim ekiplerince vatandaşlarımızın yoğunlukla bulunduğu alan/yerlerde Kadına El Kal-Ka-Maz kampanyası kapsamında aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık oluşturma ve bilinçlendirme amacıyla 3.000.000 erkeğe kısa eğitimler (yüz yüze) verilecektir.	İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Milli Eğitim Bakanlığı Sağlık Bakanlığı. Diyanet İşleri Başkanlığı
ALT HEDEF 4.16	Gençlik Ve Spor Bakanlığı yurtlarında kalan kadın ve erkek öğrencilere yönelik farkındalık çalışmaları gerçekleştirilecektir.	Hedef gruba yönelik eğitim materyali güncellenecektir. Farkındalık çalışmasının 61 ile yaygınlaştırılması için ASH İl Müdürlüklerine resmi yazı yazılacak ve güncellenen eğitim materyalleri iletilecektir. Belirlenen her ilde biri kız öğrenci yurdu diğeri erkek öğrenci yurdu olmak üzere iki seminer gerçekleştirilecektir. Yıl sonunda en az 6.000 öğrenciye ulaşılabilecektir.	Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Gençlik ve Spor Bakanlığı YÖK
ALT HEDEF 4.24	Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yürütülen farkındalık	- Diyanet Akademi merkezlerinde eğitime devam eden aday din görevlileri ve ihtisas kursiyerine	Diyanet İşleri Başkanlığı

⁴⁷ KSGM (2023). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2024 Yılı Faaliyet Planı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2370>)

Hedefler	Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
çalışmalarına devam edilecektir.	yönelik “kadına yönelik şiddetle mücadele” konulu konferanslar düzenlenecektir. -Aile ve Dini Rehberlik Bürolarında görev yapan personele yönelik hizmet içi eğitim seminerlerinde “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele” eğitimlerine yer verilecektir. - “Huzurlu Aile, Güçlü Toplum, Güvenli Gelecek” projesi kapsamında, müftülük ve belediyelere nikâh için başvuran çiftlere yönelik “Evliliğe İlk Adım Seminerleri”nin uygulanmasına devam edilecektir. -“Baba Okulu Projesi” kapsamında 81 ilde erkeklerle yönelik “Ailede Merhametin Mimarı Olarak Baba” başlıklı modülün bulunduğu seminerler verilecektir. -“Ailenin Korunması ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Toplumsal Farkındalığın Sağlanması Projesi” kapsamında belirlenen 14 ilde paneller, kahvehane sohbetleri, fabrika ziyaretleri, Cuma vaazları düzenlenecektir -İlgili kurumların talep etmesi hâlinde er-erbaşlara, polis ve bekçi adayları ile infaz koruma memurlarına yönelik “Aile İçi Şiddetin Önlenmesinde Dinî Referanslar” seminerlerine devam edilecektir. -Diyanet İşleri Başkanlığının vaaz ve hutbe planlamalarında Ulusal Eylem Planı kapsamında yer alan konulara yer verilecektir. Bu kapsamda; a) Merhamet, Aile, İnsan Onuru içerikli hutbe okutulacaktır. b) Yıl boyunca vaaz planlamalarında aile içi şiddet ve kadına yönelik şiddetin önlenmesi konularına yer verilecektir -Toplumsal farkındalık ve duyarlılığın artırılması amacıyla web sayfaları ve sosyal medya kanallarında yayınlanmak üzere; video, e-kitap, e-makale, sesli kitap, reels, short, kamu spotu, sosyal medya kartı vb. dijital medya içeriği üretilenmektedir. Basılı ve süreli yayınlarda da aynı amaca matuf kitap, makale, broşür vb. yayınlar yapılacaktır.	

Tablo 6. Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı⁴⁸

Hedefler	Planlanan Eylem Adımları	İlgili Kurum
FAALİYET 4.3 Kadına yönelik şiddetle mücadelede erkek katılımını artırmaya yönelik farkındalık çalışmaları düzenlenecektir. KYŞM IV. Ulusal Eylem Planı (2021-2025) bünyesindeki Faaliyet 4.3.5’e tekabül etmektedir.	-Erkek katılımı yoğun olan eğitim, farkındalık ve seminer çalışmalarında kullanılacak materyaller “Olumlu Babalık, Aile İçi İş Bölümü ve Şiddetle Mücadeleye Erkek Katılımı” bağlamında gözden geçirilecektir. -“Olumlu Babalık ve Şiddetle Mücadeleye Erkek Katılımı” gibi konularda çalışan sivil toplum kuruluşlarıyla istişare toplantısı gerçekleştirilecektir. -Kamuoyunda saygınlığı olan sanat, spor, siyaset, iş dünyası gibi farklı sektörlerden olumlu baba/eş figürlerinin yer alacağı dijital içerikler hazırlanacak, sosyal medya çalışmaları gerçekleştirilecektir. - Erkeklerin yoğun olarak bulunduğu mekânlarda (sanayi bölgeleri/fabrikalar, inşaat şantiyeleri, taksi durakları, kahvehaneler, araç tamir atölyeleri, erkek öğrenci yurtları, üniversitelerin bazı bölümleri vb.) farkındalık seminerleri düzenlenecektir. -Valilik/Kaymakamlıkların koordinasyonunda ilgili kurumların temsilcilerinden oluşturulacak eğitim ekiplerince vatandaşlarımızın yoğunlukla bulunduğu alan/yerlerde Kadına El Kal-Ka-Maz kampanyası kapsamında aile içi ve kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık oluşturma ve bilinçlendirme amacıyla 4.000.000 erkeğe kısa eğitimler (yüz yüze) verilecektir - JGK bünyesinde vatani görevini yapan 30.000 erbaş ve ere kadına yönelik şiddetle mücadele alanında farkındalık eğitimleri verilecektir. - Aile Okulu Alanı altında ve aile eğitimi kurs programları kapsamında anne-babaların ebeveynlik becerilerinin desteklenmesi, aile içi ilişkilerin güçlendirilmesi ve çatışma çözme teknikleri gibi konularda eğitimler verilecektir. - 2025 Yılı içerisinde “Aile ve Evlilik Okulu” projesi kapsamında çalışmalar devam edecektir.	ASHB Üniversiteler STK İçişleri Bakanlığı Adalet Bakanlığı MEB Sağlık Bakanlığı DİB JSGA

⁴⁸ KSGM (2024). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele 2025 Yılı Faaliyet Planı. Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı. (<https://dspace.ceid.org.tr/handle/1/2531>)

Ulusal eylem planlarına ve faaliyet planlarına dair genel bir değerlendirme yapmak gerekirse, şu hususları işaret etmek yerinde olacaktır:

- Ulusal Eylem Planlarının ve yıllık faaliyet planlarının oluşturulması ve uygulanması süreçleri başlarda ciddiyetle ve kurumsal bir yaklaşımla ele alınıyor olsa da, giderek her sene bir önceki senenin planlarından kopyalayıp yapıştırılmış faaliyetlere ve gösterge hedeflerine rastlanmaktadır.
- Erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama çabalarına yönelik çalışmalar ulusal eylem planlarının temel bir parçası olmaya devam ediyor. Ancak her sene çalışmaların kapsamı ve kurumsal kapasitesi daraltılıyor, yürütücü ve planlayıcı paydaşların sayısı giderek azalıyor.
- Erkeklerle yönelik çalışmalar, temel olarak eğitim yolu ile farkındalık ve farklı iletişim kanalları ile toplumsal görünürlük sağlamayı hedefliyor.
- Erkeklerle yönelik çalışmalar neredeyse sadece kadına yönelik şiddeti önlemeye yönelik asayiş ve rehabilitasyon çalışmaları ile kısıtlı kalmış görünüyor. Daha kapsamlı ve dönüştürücü müdahale programlarının hala programlarda ve planlarda kendine yer bulamadığını görüyoruz.
- Erkeklerle yönelik çalışmalar atölye, seminer, eğitim gibi erkeklerin pasif katılım göstereceği çalışmalara odaklanmış görünüyor. Erkeklerin toplumsal cinsiyet sorunlarına dair içselleştirilmiş bir bakış açısı kazanacağı, kendi sesini duyurabileceği, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine dair kendi açılarından üretecekleri çözüm önerilerinin dinleneceği ve bir araya gelerek kendi çözümlerini üretecekleri otonom bir sivil örgütlenmeden bahsetmenin hala çok uzağındayız.
- Erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden nasıl etkilendikleri ve olumsuz etkilerin nasıl bertaraf edileceği, planların bir parçası olarak yer almıyor. Erkeklerle ve oğlan çocuklarına, özellikle risk altındaki kırılgan gruplara yönelik psikososyal destek programlarının eksikliği, erkeklerle yönelik kamusal hizmetlerin eksikliği ve yetersizliği ve işsizlikten şiddete maruz bırakılmaya değin erkeklerin karşı karşıya kaldığı (ve toplumsal cinsiyet eşitliğine dair algılarını belirlediği bilinen) sorunlara dair

bir planlama ve program uygulamanın kamunun gündeminde olmadığını anlıyoruz.

- Erkeklerle yönelik çalışmalar, evli erkekler ve şiddet faili erkeklerle yönelik planlanıyor. Bekar erkekler, bekar babalar, yaşlı erkekler, mülteci erkekler, engelli erkekler, genç erkekler ve oğlan çocukları çoğu zaman kapsam dışında kalıyor. Özellikle çevirim içi topluluklarda bir araya gelen erkeklerin cinsiyetçi eril erkeklik girdabında giderek artan bir hızla kaybolduğu ve online topluluklarda bir araya gelerek kadın düşmanlığı üzerinden bir erkek kimliği aidiyeti oluşturan grupların artık bir ulusal güvenlik meselesi haline geldiği düşünüldüğünde, meselenin bu boyutuna dair planlamaların geliştirilmesine ve programların uygulanmasına acilen ihtiyaç vardır.
- 2021’den itibaren hazırlanan ulusal eylem planlarında ve yıllık faaliyet planlarında Covid - 19 pandemisi ya da deprem gibi beklenmedik ve yıkıcı etkisi olan kriz ve afet durumlarına neredeyse hiç yer verilmemiştir. Kriz durumlarında toplumsal cinsiyet eşitliğine dair ortaya çıkan sorunlara ve çözümlerine dair bir planlama yapılmadığı gibi kriz ve afet durumlarında erkeklerle ve oğlan çocuklarına yönelik planlanması ve uygulanması gereken özel programlara dair bir öngörüye de yer verilmemiştir.

Bu dönemde, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın çalışmaları dışında diğer bakanlıkların kayda değer bir çalışma yapmadığı görülmektedir. Erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dahil edilmesine dair İçişleri Bakanlığı 2024-2028 Stratejik Planında neredeyse hiçbir ibare yer almamaktadır. Planın göstergelerinden birisi, bilgilendirme ve farkındalık oluşturma eğitimleri verilen erkek sayısı olarak belirlenmiştir ve belirlenen hedef 30 milyon erkeğe ulaşmaktır.⁴⁹ İçişleri Bakanlığı’nın bir önceki stratejik plan döneminde başlattığı Kadına El Kalkamaz kampanyası kapsamında 2022 yılının Ekim ayı itibarı ile 3 milyon 866 bin 584 erkeğin bilgilendirildiği, 1 milyon 38 bin broşür dağıtıldığı kaydedilmiştir.⁵⁰ Ancak bu hedeflerin gerçekçiliği ve etkinliği tartışmalıdır.

⁴⁹https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/lcSite/strateji/raporlar/stratejik-planlar/ICISLERI_BAKANLIGI_2024_2028_STRATEJIK_PLANI.pdf

⁵⁰ <https://www.icisleri.gov.tr/kadina-el-kalkamaz-programi-kapsaminda-39-milyon-erkege-ulasildi>

Yerel Yönetimlerin Değerlendirilmesi

Güncelleme raporunun kapsadığı süre içinde yerel yönetimlerin deyim yerinde ise kendi dertlerine düştüğü ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin öncelikli bir çalışma alanı olamadığı tespit edilmiştir. Covid - 19 pandemisi ve sonrasında meydana gelen depremler yalnızca belirli bir bölgeyi ya da toplumsal sınıfı etkilememiş, belediyelerin hizmetlerini planlarken ve uygularken daha çok sosyal yardımlar ve altyapı çalışmalarına öncelik vermişti. Mayıs 2023’te düzenlenen Cumhurbaşkanlığı seçimleri, sadece bir genel seçim olarak değil, yerel yönetimlerin de performanslarının ön planda olduğu ve belediyelerin tüm imkanları ile genel seçime odaklandığı bir süreç olmuştur. Bu sürecin hemen ardından başlayan Mart 2024 Yerel Seçimleri, kıyasıya bir rekabete ve siyasi çekişmeye sahne olmuş, belediyeler neredeyse tüm kaynaklarını yeniden seçilebilmek için kullanmıştır. Ancak yeniden seçilebilmenin bir yolunun da eşitlik yolunda çaba göstermek olduğu gerçeği göz ardı edilmiştir. Sonu gelmez gibi görünen bu krizler zincirine rağmen Adana ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri ile Çanakkale ve Mezgitli Belediyeleri gibi birkaç belediyenin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik çalışmalar yaptığı ve özellikle de erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilmesi için çaba harcadıkları görülmektedir. Örneğin İzmir’de, 8 Şubat 2022 tarihinde İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı ve üst düzey yöneticilerinin de katılımıyla erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine nasıl dahil edileceğini görüşmek üzere bir çalıştay düzenlendi. 5 Mart 2022’de ise İzmir Büyükşehir Belediyesi, toplumsal cinsiyete dair sorunları ve stratejileri tartışmak üzere sivil toplum kuruluşlarını ve çeşitli alanlardan uzmanları bir araya getiren bir dizi çalıştay düzenledi. UN Women Türkiye Ofisi de erkekleri toplumsal cinsiyet eşitliğine dahil olmaya teşvik etmek için düzenlenen bu çalıştay dizisine katkıda bulundu. Açık katılım çağrısı ile düzenlenen çalıştayın katılımcıları arasında çeşitli sivil toplum kuruluşlarından ve belediyelerden erkekler ve kadınların yanı sıra farklı meslekler, yaş grupları ve ilgi alanlarına sahip erkekler de yer alıyordu. UN Women Türkiye Ofisi, Ocak-Temmuz 2023 tarihleri arasında Adana ve İzmir Büyükşehir Belediyeleri bünyesinde bir dizi Eğiticilerin Eğitimi atölyelerinin uygulamasını yaptı. Belediyelerin hem uzmanlarının hem de saha ekiplerinin

katıldığı bu çalıştaylar, her biri toplumsal cinsiyet eşitliği ve erkeklerin katılımı gibi daha geniş bir çerçeve içinde belirli bir temayı derinlemesine inceleyen 14 oturumdan oluşuyordu. Oturumların konuları, toplumsal cinsiyet eşitliği ile erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımının temel kavramlarından, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, cinsel taciz, babalık ve bakım sorumlulukları, erkek cinselliği ve cinsel sağlık, çocuk, erken yaşta ve zorla evlilikler ve afet bağlamlarında toplumsal cinsiyet eşitliği gibi daha spesifik konulara kadar uzanıyordu. Son dört oturum, özellikle erkeklere ve oğlan çocuklarına ulaşma stratejilerine, etkili metodolojiler ve içerik geliştirme, potansiyel riskler ve zorlukların ele alınması ve değerlendirme ve izleme çerçeveleri oluşturulmasına odaklanıyordu.

2025 yılı Şubat ayı itibarı ile birçok ilçe belediyesi ile birlikte 9 Büyükşehir belediyesi yerel eşitlik eylem planlarını hazırlayarak belediye meclislerinden geçirmiş ve uygulamaya başlamışlardır. Bu raporun amaçları doğrultusunda bu 9 büyükşehir belediyesinin yerel eşitlik eylem planları incelenmiş ve erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilmesi konusunda öngörülen çalışmalar mercek altına alınmıştır. Buna göre, Bursa, Denizli ve Ankara illerinin yerel eşitlik eylem planlarında erkeklere ve oğlan çocuklarına dair herhangi bir çalışmanın yer almadığı tespit edilmiştir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi yerel eşitlik planında “Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusunda erkeklere yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması” ibaresi ile bir faaliyet öngörülmüş olsa da bu faaliyetlerin tam olarak ne olduğu ve hangi yöntemle, hangi hedef gruba yönelik ve nasıl bir içerikle yapılacağı hususları aydınlatılmamıştır. İzmir Büyükşehir Belediyesi de, İstanbul Büyükşehir Belediyesi gibi içeriği ve yöntemi belirsiz bir ifade ile erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımı için etkinlikler düzenleneceğini belirtmekle yetinmiştir. Antalya Büyükşehir Belediyesinin yerel eşitlik eylem planında yapılacak çalışmalara daha ayrıntılı bir planlama yapılmış ve kadına yönelik şiddet, flört şiddeti, kadının insan hakları ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin yasal çerçevesi ile babalık ve bakım sorumlulukları gibi alanlarda bir dizi faaliyet planlanmıştır. Mersin, Adana ve Eskişehir Büyükşehir Belediyelerinin, erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına katılımı

konusunda en kapsamlı planlamayı yapan belediyeler oldukları görülmektedir. Somut ve ulaşılabilir hedefler etrafında oluşturulmuş kapsamlı ve etkili çalışmalar planlayan bu belediyeler, erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliğine katılımı için gerçekleştirdikleri somut faaliyetlerle de yerel eşitlik eylem planlarını kağıt üzerinde kalan bir dizi temenni olmaktan kurtarmışlardır.

Tablo 7. Büyükşehir Belediyeleri Yerel Eşitlik Eylem Planları

İl	Hedef	Faaliyet	İlgili Kurum	Paydaş	Gösterge
İstanbul	A2H3E15	Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konusunda erkeklere yönelik farkındalık çalışmalarının yapılması	Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığı İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı	STK’lar, Kadın Örgütleri, Muhtarlıklar	Erkeklerin TCE konusunda farkındalığını artırmaya yönelik yapılan proje sayısı
Bursa	-	-	-	-	-
Antalya	EG1.1.6.	12-24 yaş aralığındaki kadın ve erkek bireylere yönelik KYŞM ve Flört Şiddeti temalı eğitimlerin düzenlenmesi.	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı, Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı	Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, TÜKD	Eğitim Tutanakları, Katılımcı İmza Listesi, Yıllık Faaliyet Raporu
	EG 1.1.10.	Erkeklere yönelik TCE, kadının insan hakları, şiddet ve yasal yaptırımlar konusunda bilgilendirme çalışmalarının yürütülmesi (kahvehaneler, toplu iş merkezleri vb.)	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Muhtarlıklar Dairesi Başkanlığı, TÜKD, Antalya Barosu	Toplantı Tutanakları, Katılımcı İmza Listesi, Yıllık Faaliyet Raporu
	EG3.1.2.	Evlilik Okulu, Gebelik Okulu, TCE Atölyesi, Babalık Atölyesi vb. eğitim gruplarının oluşturulması	Sosyal Hizmetler Dairesi Bşk. Sağlık İşleri Dairesi Bşk. Kültür ve Sosyal İşler Dairesi Bşk.	STK’lar Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü İl Sağlık Müdürlüğü, İlgili diğer Kurum/ Kuruluşlar	Kayıt Defteri, Yıllık Faaliyet Raporu
İzmir	1.1.2	Kadına yönelik şiddetle mücadele alanına erkek katılımının sağlanması (Erkeklik Atölye ve Eğitimleri)	Sosyal Projeler Dairesi Başkanlığı	İZBB İnsan Kaynakları ve Eğitim Dairesi Başkanlığı Üniversiteler STK ve Meslek Odaları	Atölyelerin katılım sayısı ve çıkan sonuçların raporlanması, Düzenlenen atölye ve eğitim sayısı
Denizli	-	-	-	-	-
Ankara	-	-	-	-	-
Mersin	1.3.1	Aile içi iletişim ve çocuk gelişimini sağlayan Baba	Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı	AÇEV	Eğitimlerden yararlanan erkek sayısı

İl	Hedef	Faaliyet	İlgili Kurum	Paydaş	Gösterge
		Destek Programını uygulamak			
	1.3.2	Erkek esnaflara yönelik TCE ve şiddet farkındalık eğitim programları düzenlemek	Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı	Esnaf ve Sanatkarlar Odası	Eğitim sayısı Katılımcı sayısı
	1.3.3	Erkeklere yönelik Yaşam Becerileri eğitimi vermek	Kadın ve Aile Hizmetleri Daire Başkanlığı	MEB Eğitici Havuzu	Eğitim sayısı Katılımcı sayısı
Adana	A2H3E4	Şiddetin önlenmesinde erkeklere yönelik farkındalık çalışmaları, eğitimler, atölyeler, babalık eğitimleri düzenlenmesi	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı	Muhtarlıklar Uluslararası Kuruluşlar Kadın Örgütleri Sivil Toplum Örgütleri	Şiddetin önlenmesinde erkeklere yönelik düzenlenen eğitim sayısı Babalık Eğitimlerinden yararlanan erkek sayısı
	A2H3E5	Oğlan çocuklarına/ergenlere yönelik, cinsellik ve flört şiddeti eğitimleri verilmesi	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Gençlik ve Spor Hizmetleri Daire Başkanlığı	Adana Barosu Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü İl Milli Eğitim Müdürlüğü Üniversiteler Çocuk Örgütleri	Cinsellik ve flört eğitimi düzenlenen okul/merkez sayısı Cinsellik ve flört eğitimlerine katılan oğlan çocuk oranı
	A7H2E4	Yurttaşlarla birebir iletişimde olan belediye personeline (Güvenlik görevlisi, Zabıta, Temizlik Personeli, Çağrı Merkezi Personeli vb.) hizmet verilen yerin nüfusu ve çeşitliliği, toplumsal cinsiyet eşitliği konularında farkındalık çalışması yapılması	Kadın ve Aile Hizmetleri Dairesi Başkanlığı İnsan Kaynakları ve Eğitim Daire Başkanlığı	-	Farkındalık çalışmalarına katılan erkek personel oranı
Eskişehir	2.1.1	Toplumsal cinsiyet eşitliği ve baba destek eğitimleri vermek üzere eğitmen havuzu oluşturulması	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Tüm Daire Başkanlıkları, ilgili Kurum/Kuruluş STK'lar, uzman desteği	Belediye bünyesinde eğitici eğitimi alan kişi sayısı
	3.1.1	Baba destek, çocuk hakları, şiddet ve ayrımcılıkla mücadele, toplumsal cinsiyet eşitliği konularında eğitimler verilerek mahalle düzeyinde katılımın sağlanması	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı Muhtarlıklar Şube Müdürlüğü	Kent Konseyi, Kent Konseyi Kadın Meclisi, ESMEK Kurs Merkezleri, STK'lar	Eğitime katılan kişi sayısı eğitim sayısı
	3.1.4	Ebeveynlere yönelik baba-kız/anne-oğul	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Üniversiteler, ilgili STK'lar, uzman desteği	Atölye sayısı

İl	Hedef	Faaliyet	İlgili Kurum	Paydaş	Gösterge
		arasında atölye çalışmaları yapılması	Destek Hizmetleri Dairesi Başkanlığı		
	2.2.1	Spor merkezlerinde cinsiyet eşitliğini teşvik eden, babaların ebeveynlik sorumluluklarını yansıtan ve kız çocuklarının da spora teşvik edilmesini destekleyen görsel çalışmalar yapılması.	Gençlik ve Spor Hizmetleri Dairesi Başkanlığı Basın Yayın ve Halkla İlişkiler Dairesi Başkanlığı	Sosyal Hizmetler Dairesi Başkanlığı	Spor merkezlerinde billboard, led ekran, sosyal medya, web sitesi gibi dijital ortamlarda sergilenen görsel sayısı, Merkezleri ziyaret eden kişi sayısı

Veri Kaynaklarının Haritalanması

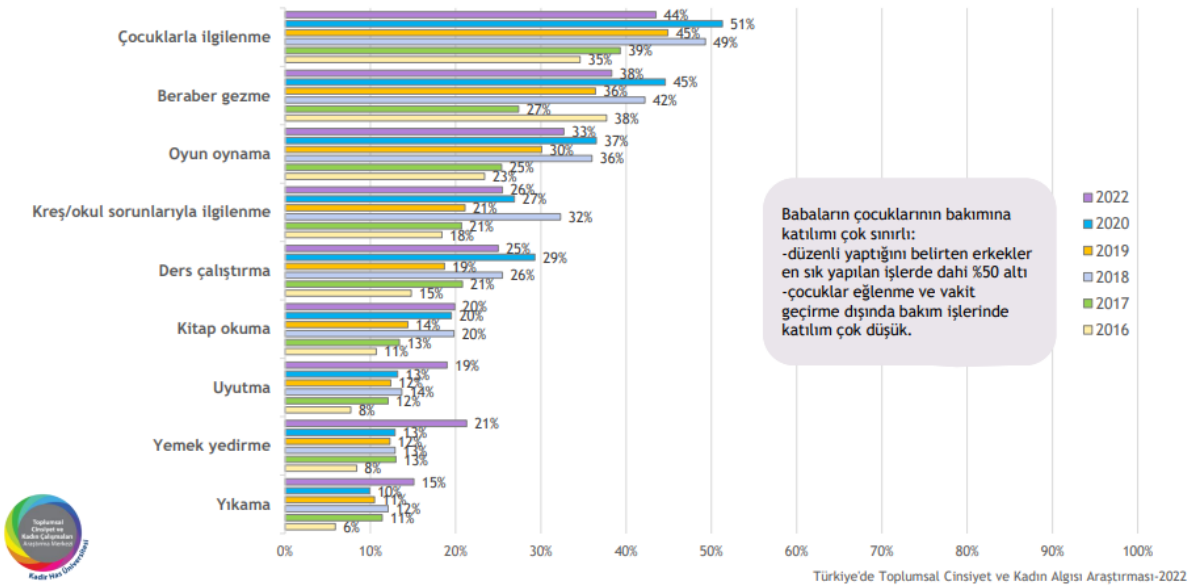
- 1- Türkiye Cumhuriyeti ordusunun yarı profesyonel askerlik düzenine geçmesi, bedelli askerliğin rutin bir uygulamaya dönüşmesi, Türkiye sınırları içinde çatışmaların sona ermesi ve terörle mücadelenin profesyonel ekipler tarafından Suriye ve Irak sınırları içinde yürütülmesi ile birlikte vicdani red de Türkiye gündeminden düşmüş gibi görünmektedir. Vicdani Ret Derneği’nin yayınladığı listeye göre 2021-2024 yılları arasında 80 kişi vicdani ret açıklamıştır.
- 2- Kadir Has Üniversitesi tarafından yayınlanan Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması en son 2022 yılında yayınlanmıştır. Buna göre çocukların bakımını üstlenen babaların oranında, bir önceki raporun sonuçları göz önüne alındığında kısmi bir düşüş gözlenmiştir⁵¹.

Grafik 1. Babaların Çocuk Bakımına Katkısı (Düzenli Yapılanlar)

Babaların Çocuk Bakımına Katkısı (Düzenli Yapılanlar)

26

Kadınlara: Eşiniz çocukların bakımına ne kadar katkı sağlamaktadır?
Erkeklerle: Siz çocukların bakımına ne kadar katkı sağlamaktasınız?

Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı’nın hazırlamış olduğu Türkiye Aile Yapısı Araştırması en son 2021 yılında yapılmıştı. O tarihten bu yana yeni bir çalışma yapılmadı. AÇEV’in hazırlamış olduğu Türkiye’de İlgili Babalık ve Belirleyicileri çalışmasının güncellenmiş raporu henüz yayınlanmadı. Bu sebeple babalık ile ilgili

⁵¹ <https://gender.khas.edu.tr/sites/gender.khas.edu.tr/files/inline-files/TTCKAA2022-5.pdf>

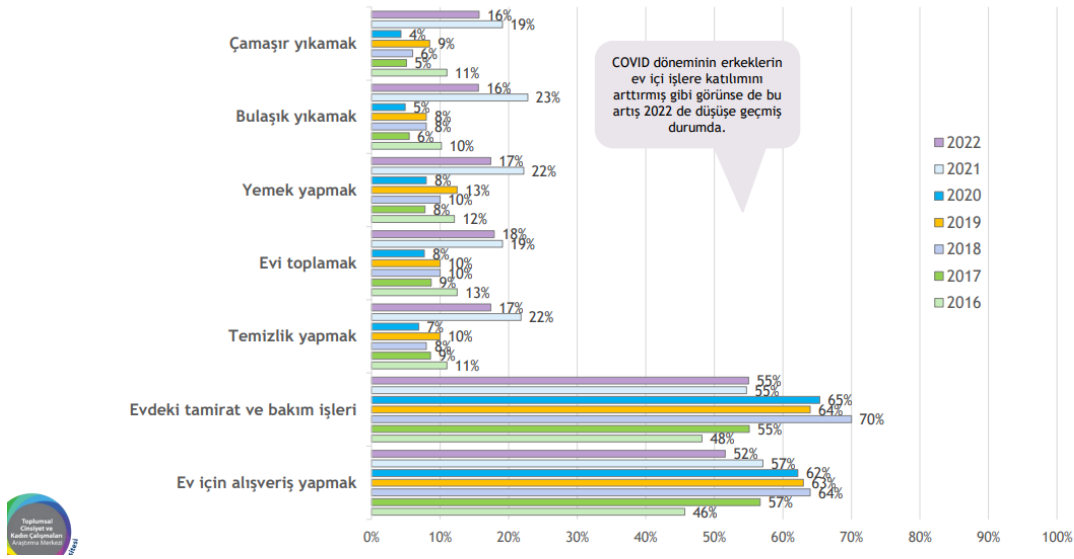
göstergelerle ilgili olarak Kadir Has Üniversitesi’nin Türkiye’de Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Algısı Araştırması’na geri dönerek, erkeklerin ev içi işlere katılımına dair veriler için bu araştırmaya başvurmak durumunda kalıyoruz. Çalışmanın sonuçlarına göre Covid ile birlikte yükselen erkeklerin ev işlerine katılım oranları pandeminin sonlanması ile gerileme eğilimi göstermektedir.

Grafik 2. Erkeklerin Ev İşlerine Katılımı (Düzenli Yapılanlar)

Erkeklerin Ev İşlerine Katılımı (Düzenli Yapılanlar)

23

Kadınlara: Eşiniz ev işlerine ne kadar katkı sağlamaktadır?
Erkeklerle: Siz ev işlerine ne kadar katkı sağlamaktasınız?

- 3- Gösterge tablosunun C bölümünde yer alan C1-C6 bölümünde yer alan erkeklik değerlerine dair güncel Dünya Değerler Araştırması verilerine rastlanmamıştır. Erkeklik değerlerine dair güncel ve kapsamlı bir çalışma Türkiye’deki araştırmacılar tarafından da raporlanmamıştır.
- 4- D kategorisindeki verilerin önemli bir kısmına TÜİK istatistik raporları üzerinden ulaşmak mümkündür.⁵² Bütün göstergelere karşılık gelen verilere burada yer veremeyeceğimiz için, öne çıkan birkaç veriyi özet olarak hatırlatmakla yetineceğiz. TÜİK’in kapsamlı bir şekilde kaydını tuttuğu istihdam verilerine göre, genç erkeklerde işsizlik oranı 2022 yılında %16,4 iken 2023 yılında %14,3, (genç kadınlarda sırası ile %25,2 ve %23,2) idi. Ne eğitimde ne istihdamda olan gençlerin oranı 2022 yılında %24,2 iken 2023 yılında %22,5 oldu. Genç

⁵² <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ekim-2024-53516>

erkeklerde ne eğitimde ne istihdamda olanların oranı 2022 yılında %16,4 (genç kadınlarda %32,3) iken 2023 yılında %15,6 (genç kadınlarda %29,8) olarak tespit edildi. Erkek istihdamına yönelik belki de en ilginç veri, erkekler arasında işsizliğin eğitimle ters orantılı olmasıdır. Eğitim yükseldikçe erkek işsizliği artış göstermektedir. Bu kategoride yer alan evlilik ve boşanma ve babanın velayeti verilerine de TÜİK Evlenme ve Boşanma İstatistikleri sayfasından ulaşılabilir.⁵³ Bu alanda dikkat çeken önemli nokta, genç kadın ve erkeklerin geleneksel aile kurumuna ve evlilik sürecine eskisine oranla daha az sıcak baktığı ve boşanma oranlarının ve boşanma sonrası çocuğunun velayetini alan babaların sayısında bir miktar artış gözlenmiş olmasıdır. Pandeminin başında hızlıca düşen evlilik ve boşanma sayıları, pandemi sonrasında eskisine oranla daha yavaş bir artış seyri izlemiştir. TÜİK istatistiklerine göre her iki cinsiyette de ilk evlenme yaşının arttığı görülmüştür. 2001 yılında erkeklerde 26.0 olan evlenme yaşı 2023’te 28,3’e; kadınlarda ise aynı tarihler itibarıyla 22.7 olan ilk evlilik yaşı 25,7’ye yükselmiştir. 2023 yılında 18-25 yaş arası genç erkek nüfusun %96,4’ünün hiç evlenmemiş, %3,5’inin evli, %0,1’inin boşanmış olduğu görülürken; genç kadın nüfusun %86,8’i hiç evlenmemiş, %12,7’si evli, %0,4’ünün ise boşanmıştır.⁵⁴ Kaba evlenme hızı 2001’de binde 8.35’ten 2023’te binde 6.63’e gerilerken, kaba boşanma hızı aynı tarihlerde binde 1.41’den binde 2.01’e yükselmiştir. Kesinleşen boşanma davaları sonucunda 2023 yılında 171 bin 881 çift boşanırken, 171 bin 213 çocuk velayete verilmiştir. Boşanma davaları sonucu, çocukların velayetinin çoğunlukla anneye verildiği görüldü. Çocukların velayetinin 2023 yılında %74,9’u anneye, %25,1’i babaya verildi. Mevcut hükümet, 2025 yılını Aile Yılı ilan etmiş bulunuyor. Boşanmalardaki artış ile evlilik yaşının yükselmesine tepki göstererek evliliği ve çocuk sayısını artırmaya yönelik önlemler almaya çalışmakta, bu doğrultuda açıklamalar yapmakta. Buna karşın hükümetin bu girişimlerinin ve yaptığı açıklamaların, gerçek hayatta bir karşılığının olmadığı görülmektedir. Ancak bir yandan da, yukarıda özetlenen istatistiki eğilimin yakın gelecekte bir “bekar babalar” sorununu ortaya çıkaracağı

⁵³ <https://tinyurl.com/mr3zhdza>

⁵⁴ <https://tinyurl.com/5n89tzud>

ve boşanmış babaların, bakım sorumluluklarına daha yoğun bir şekilde katılmasına yönelik bir ihtiyaç doğuracağı da ifade edilmelidir.

- 5-** F kategorisinde yer alan şiddet verileri için daha önce referans gösterilen Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ve HÜNEE tarafından 2008 ve 2014 yıllarında yürütülen "Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması"nın devamı getirilememiştir. ASHB 2024 yılının Mayıs ayında yeni bir çalışmanın gerçekleştirileceğini ve yeni çalışma için TÜBİTAK üzerinden bir bilimsel proje çağrısına çıktıldığını ilan etmiştir. TÜİK’in hazırladığı Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri raporunda ise kadına yönelik şiddet faili erkeklerin profiline dair ayrıntılı bilgiler yer almaktadır.⁵⁵ Bu raporda, anne ve babalara, İstatistiki Bölge Birimleri Sınırlandırması (İBBS) 1. düzeye ve üç büyük ile göre çocuklara verilen cezalar, yaş grubu, öğrenim durumu, İBBS 1. düzey ve üç büyük ile göre eşler arasında anlaşmazlık olduğunda kadınlara göre eşlerinin verdiği tepkiler, yaş gruplarına göre fiziksel veya cinsel şiddet yaygınlığı, yerleşim yerine göre fiziksel veya cinsel şiddet yaygınlığı gibi ilgi çekici veriler bulunmaktadır. Ancak rapor 2022 yılında hazırlandığı için güncel verileri kapsamamaktadır.
- 6-** Türk Silahlı Kuvvetleri, ilk kez 15 Temmuz darbe girişimi sonrası ayrıntılı bir şekilde personel sayısını açıklamıştı. Buna göre 2017 yılı itibarıyla TSK 259 bin 603’ü yükümlü personel olan toplam 415 bin 783 askeri personele sahipti. Profesyonel orduya geçiş sürecinde 2021 yılı itibarıyla yükümlü personel sayısı 174 bin 916’a inmişti ve tüm askeri personel sayısı toplam 390 bin 960 olarak belirlenmişti. Bir başka deyişle, TSK’nın muharip gücünün %55.2’si profesyonel askerlerden oluşur hale gelmişti. Sayıştay raporuna göre 2022 yılı sonunda ise yükümlü personel sayısı 152.172’e düşmüştü, muvazzaf/sözleşmeli subay, astsubay, uzman erbaş, sözleşmeli erbaş ve er kapsamında olan profesyonel asker sayısı ise 221.303’e yükselmişti.⁵⁶ Profesyonel orduya geçiş sürecinde bedelli askerlik de rutin bir uygulamaya dönüştü. 2023 yılında Milli Savunma Bakanı Yaşar Güler’in ifade ettiği üzere 2019-2023 yılları arasında 641 bin 544 kişi bedelli askerlik uygulamasından faydalanmıştı.⁵⁷ Orduların profesyonelleşmesi ve özel güvenlik şirketlerinin çatışma bölgelerinde vekalet

⁵⁵ https://www.tuik.gov.tr/media/announcements/toplumsal_cinsiyet_istatistikleri.pdf

⁵⁶ <https://www.sayistay.gov.tr/reports/download/zlgXGr1oAZ-milli-savunma-bakanligi>

⁵⁷ <https://www.sozcu.com.tr/kac-kisi-bedelli-askerlik-yapti-savunma-bakani-acikladi-p9067>

savaşlarının baş aktörü haline gelmesi, gündemde yer tutmaya devam etti. Rusya-Ukrayna savaşında Rusya adına silahlı grupları eğiten ve örgütleyen Wagner’in lideri Yevgeny Prigojin’in önce hedef değiştirerek Vladimir Putin’i tehdit etmesi ve birliklerini Moskova’ya doğru ilerletmesi ve sonrasında şüpheli bir şekilde ölümü⁵⁸ yakın zamanda gündemi meşgul etmişti. Yeniden ABD başkanı seçilen Donald Trump’ın özellikle Ortadoğu’da konuşlanmış olan ve çoğunluğunu paralı askerlerin oluşturduğu Amerikan birliklerini geri çekme ve bölgede özel güvenlik şirketleri ile bağını sonlandırma planları da özellikle uluslararası politikada özel güvenlik şirketlerinin rolünün sorgulanmasına yol açmıştı. Türkiye merkezli SADAT’ın yaklaşık 20 ülkede silahlı gruplara eğitim, mühimmat ve lojistik desteği verdiği, BM ambargosunu çiğnediği ve savaş suçları işlediği iddialarının BM raporlarına giriyor olması⁵⁹ paralı askerlik sorununun ve özel güvenlik şirketlerinin uzun süre daha tartışma konusu olacağının altını çizmektedir. TSK, önceki yıllarda olduğu gibi bakaya asker sayısı açıklamaz iken, askerlik görevi süresince intihar eden asker sayısı konusunda ise MSB sağlıklı bir veri yayınlamadı. 2015 yılında verilen bir soru önergesine cevaben dönemin Milli Savunma Bakanı İsmet Yılmaz 2002-2015 yılları arasında 1141 askerin intihar yolu ile hayatına son verdiğini açıklamıştı.⁶⁰ 2022 yılında benzer bir soru önergesi ile güncel sayılar sorulduğunda dönemin Milli Savunma Bakanı Hulusi Akar bu soruya yanıt vermekten kaçındı.⁶¹

⁵⁸ <https://www.bbc.com/turkce/articles/c0wv34q2431o>

⁵⁹ <https://bianet.org/haber/bmnin-sadat-raporu-meclis-gundeminde-komisyon-kurulsun-299084>

⁶⁰ <https://www.dunya.com/gundem/turk-ordusunda-intihar-sayisi-sehit-sayisini-gecti-haberi-273859>

⁶¹ <https://www.gazeteduvar.com.tr/akar-cevaplamadi-chpli-bakan-tekrar-sordu-kac-asker-intihar-etti-haber-1550072>

Türkiye’nin Mevcut Durumunun Veri Üzerinden Analiz Edilmesi

Erkeklerin ve oğlan çocuklarının toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dahil edilmesi, erkeklerde eşit bir yaşam yönünde bir farkındalık oluşması, erkeklik algı ve pratiklerini sorgulamaları ve sorumluluk alarak eşitlik yönünde adım atmalarının, eşit bir gelecek hayal etmenin başat unsurlarından birisi olduğunu düşünüyoruz. Şiddetin her türlü formunun giderek sıradanlaştığı, ataerkil tahakkümün, köklerini her gün daha derinde ve daha sarsılmaz bir şekilde sağlamlaştırdığı, eşitsizliklerin ve ayrımcılıkların sadece politik söylemler ve kurumsal yapılar yolu ile değil, gündelik hayat pratikleri ile de normalleştiği, online iletişim kanalları ile erkek egemen cinsiyetçi kültürün görünür ve görünmez duvarları aştığı, sınırların ötesine geçtiği ve toplumsal yaşamın kılcal damarlarına sızdığı bir dünyada, eşitsizliklerin temel faili, çoğu zaman sessiz bir tanığı ve bazı durumlarda eşitsizliklere maruz bırakılanlar olarak erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin asli bir unsuru olması kaçınılmazdır. Son 30 yılda uluslararası kuruluşların, merkezi ve yerel hükümetlerin ve sivil toplum kuruluşlarının çabası ile bu konuda farkındalığın artmış olması ve yaygın, etkin ve sürdürülebilir çalışmaların hayata geçiriliyor olması, sevindirici olmakla birlikte yetersizdir. Türkiye özelinde mevcut durumda erkekleri hedef alan kamu politikalarının ve hizmetlerinin planlanması ve sivil toplum kuruluşların çalışmalarının iyileştirilmesi ve geliştirilmesi için şu öneriler yapılabilir:

- 1- Türkiye’de erkeklere dair verilere ulaşmak hala çok zor. Kamu kurumları, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları, erkeklere dair verileri toplamak konusunda bilgi, motivasyon ve yöntem eksikliğinden muzdarip görünmektedir. Türkiye’de erkeklere yönelik tasarlanacak programlara dair herhangi bir planlama, verilerin anlamlı bir şekilde bir araya getirildiği ve eleştirel bir bakış açısı ile yorumlandığı bilimsel çalışmalarla mümkün olacaktır. Bu nedenle, üniversiteler, sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler işbirliği ile toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kökenine inen, erkeklik ve ataerkiye dair eleştirel bir feminist bakış açısını benimseyen, erkeklik algı ve pratiklerinin sonuçlarına olduğu kadar sebeplerine de odaklanan bilimsel

çalışmalara acilen ihtiyaç vardır. Bu alanda öncülük yapacak olan Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği’nin erkekleri toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine dahil etmenin hayati önemine ve etkin sonuçlarına dair yerel izleme platformları içinde bir farkındalık yaratması ve yerel izleme platformları yolu ile erkeklere dair verilerin derlenmesine ve yorumlanmasına öncelik vermesi, diğer sivil toplum kuruluşlarına, yerel yönetimlere, kamu kurumlarına ve öteki paydaşlara ilham verecektir.

- 2-** Toplumsal cinsiyet eşitliği temel kamu politikalarından biri haline getirilmeden, bu minvalde erkekleri ve oğlan çocuklarını da kapsayan bir yaklaşım, politika belgeleri, eylem planları ve yapısal düzenlemelerle anaakımlaştırılmadan etkin ve sürdürülebilir bir eşitlik mücadelesinin sürdürülmesi mümkün değildir. Siyasi otoritenin konuya yaklaşımından bağımsız olarak şunu söylemek mümkündür: Türkiye’de (yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşları da dahil olmak üzere) kurumların kronik yapısal sorunları mevcuttur ve değişime karşı direnç göstermektedirler. Bu koşullarda bir toplumsal değişim hareketinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesinin başarıya ulaşması ancak sivil toplumun itici gücü ve bitmek bilmez gayretiyle mümkün olabilir. Bu nedenle, sivil toplum kuruluşlarının, özellikle de kadın ve LGBTI+ hakları örgütlerinin, erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine katılımı konusunda bir araya gelmeleri ve ilk aşamada kamuya dair hiçbir beklentiye girmeden kendi kapasitelerini ve etki alanlarını kullanarak işbirliği içinde hareket etmeleri önemlidir. Dayanışmadan elde ettikleri gücü kullanarak toplumsal düzeyde farkındalığın artması, erkeklik algı ve pratiklerinin dönüşümü için çok paydaşlı programlar planlaması ve yürütülmesi, sürdürülebilir bir toplumsal dönüşüm için politika belgelerinin oluşturulması, yapısal düzenlemelerin yapılması için kamuya baskı yapılması ve erkeklik meselesini toplumsal gündemin bir parçası haline getirmesi gerekmektedir.
- 3-** Erkekleri toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine katmak ve bunun için de erkeklik algı ve pratiklerini dönüştürmek erkekleri anlamakla mümkün olabilir. Erkeklerin erkek oluş halini ve erkek sosyalleşmesini anlamadan onlara seslenmek, eşitlik mücadelesinde bir müttefik haline gelmelerini,

gönüllü ve içselleştirilmiş bir dönüşüme dahil olmalarını sağlamak gerçekçi olmadığı gibi sonuçları itibarı ile istenir bir durum da değildir. Erkekleri ve erkekliği anlamanın erkekliği aklamak olmadığını da akılda tutarak, sivil toplum çabalarının erkek sosyalleşmesine yönelmesini ve sosyalleştikleri her alanda, -işyerlerinde, okullarda ve üniversitelerde, sendikalar, dernekler, politik örgütler ve spor kulüplerinde- onlara yakın olmanın, erkek sosyalleşmesini içeriden dönüştürmenin önemli olduğu vurgulanmalıdır.

- 4- Bu bağlamda, erkeklerin ve oğlan çocuklarının eşitlik mücadelesine gönüllü katılımlarını sağlamak için olumlu anlatıların ve empatiyi öne çıkaran bir eşitlik dilinin benimsenmesi, palyatif çözümler ve soyut idealler yerine ilham alacakları ve benimseyecekleri, eşitliğin dilini kendi erkeklik deneyimleri üzerinden hayata geçirebilecekleri rol modellerinin, kanaat önderlerinin ve topluluk liderlerinin öne çıkarılması etkili olacaktır.
- 5- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin her formu ile önlenmesi için erkeklerin failliğini ön plana çıkaracak çalışmalar yürütmek önemlidir. Ancak erkeklerin failliğine dair öncelikli çözümün şiddet faillerinin cezalandırılması için yasal önlemler geliştirilmesi, “rehabilitate” edilmeleri için müdahale programları geliştirilmesi, şiddetin tedavi edilecek bir hastalığa indirgenmesi veya polisiye tedbirler ile önlenmeye çalışılması, sadece üstünün örtülmesi sonucunu doğuracaktır. Erkeklerin şiddeti öğrenme ve erkekliklerini tesis etmek için şiddeti bir araç olarak kullanma yollarına dair geliştirilecek bir öngörü ve erkekleri şiddetin sadece faili değil aynı zamanda maruz bırakılanı olarak görececek bir bakış açısı ile şiddetin kökenlerine yoğunlaşmak etkili sonuçlar doğuracaktır. Bu bağlamda, özellikle risk altındaki erkeklere ve oğlan çocuklarına (gençlere, engellilere, yoksullara, mültecilere, şiddet faili, şiddete maruz bırakılmış ya da şiddet tehdidi altındakilere, radikal politik gruplarla bağlantılı olan ya da bağlantılı olma ihtimali bulunanlara) yönelik özel müdahale programlarının oluşturulması, sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimler ve kamu eliyle bu programların uygulanması ve takip edilmesi, şiddetin henüz oluşmadan önlenmesi için geçerliliği kanıtlanmış stratejilerdir.

- 6-** Son yıllarda özellikle sosyal medya ve farklı internet platformları üzerinden yaygınlaşan ve kendine taraftar bulan Incel hareketinin genç erkekler üzerindeki etkisinin de dikkatle gözlenmesi ve etkili önlemler alınması için paydaşların bir arada hareket etmesi son derece önemlidir. İnternet ünlüleri ve kanaat önderleri tarafından yaygınlaştırılan erkek üstünlüğü, kadın ve LGBTI+ düşmanlığı ve cinsiyet temelli şiddeti vaaz eden mesajların genç erkekler ve oğlan çocuklarına hangi kanallardan ulaştığı ve bu mesajların hangi sebeplerle yaygın bir karşılık bulduğunu ve etkili olduğunu anlamak için yapılacak bilimsel çalışmalara ve saha çalışmalarına ihtiyaç olduğu aşıkardır. Dijital devrim çağında herhangi bir toplumsal hareketin yasaklarla, kanunsal düzenlemelerle ve sınırlamalarla üstünün örtülemeyeceği gerçeği Incel hareketi için de geçerlidir; bu sebeple Incel hareketi ile mücadelede eski çağa ait önlemlerle değil, yeni çağın gerekleri ile hareket etmeli ve dijital savunuculuğu önceleyen ve dijital araçları kullanarak eşitlikçi dili ve pratikleri yaygınlaştıran bir yaklaşımı öncelemelidir.
- 7-** Genç kadın ve erkeklerin bir araya gelerek birbirlerinden öğrendiği ve birlikte yaşama pratiklerini birlikte geliştirdikleri bir toplumsal ortamın yaratılması, eşitlik algısının ve pratiklerinin yerleştirilmesi için büyük önem taşımaktadır. Özellikle sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler eli ile gençlere yönelik kültür-sanat, spor ve sosyal sorumluluk projelerinin yürütüleceği merkezlerin inşa edilmesi ve kampanyaların planlaması, uygulanması ve yaygınlaştırılması, gençlerin birlikte düşünmeye, birlikte üretmeye ve paylaşarak bir arada yaşamaya başlayacakları bir hayatın temelini atacaktır.
- 8-** Erkekleri sosyal hizmetlerin, sağlık hizmetlerinin ve bakım hizmetlerinin bir parçası haline getirmek de önemlidir. Bakım emeğinin eşit paylaşımının bir kamu politikası olarak benimsenmesi, erkeklerin eşit bir yaşam sorumluluğunu üstlenmesine katkıda bulunabilir. Bunun yanı sıra her yaştan erkeğe ve oğlan çocuklarına yönelik olarak bu hizmetlerin planlanması ve erkeklerin bu hizmetlerden faydalanması için teşvik edilmesi de toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinden kaynaklanan sorunların etkin bir şekilde çözülmesi açısından elzemdir. Özellikle genç ve yaşlı erkekler için kendi koşullarına

özgü temel yaşam becerileri eğitimleri ve mesleki kurslar, karşı karşıya kaldıkları sorunların çözümü açısından fayda sağlayabilir.

- 9-** Türkiye’nin bir krizler ve afetler ülkesi olduğu düşünüldüğünde, kriz ve afet dönemlerinde erkeklerin toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarına dahil edilmesini ve erkeklerin ve oğlan çocuklarının da maruz bırakıldığı olumsuz etkilerin azaltılmasını öngören programların geliştirilmesi ve uygulanmasının gerekliliği tartışılmazdır. Bu nedenle, farklı paydaşların ortak çalışması ile öncelikli sorun alanlarının belirlenmesi, etkili müdahale ve destek programlarının planlanması ve uygulanması gerekmektedir.

 e-kütüphane

Raporda yer alan
kaynaklara ve
bu alandaki diğer
raporlara
erişmek için

Raporda yer alan
gösterge ve
endeks verilerine
erişmek için

 veri portalı

 eğitim portalı

Rapora ait eğitim
videosuna ve
diğer CEİD eğitim
videolarına
erişmek için

Raporun yazarı
olan uzmanlara
ve diğer
uzmanlarımıza
erişmek için

 uzman havuzu